

LAPORAN PEMETAAN ISU KAWASAN PARLIMEN

2026

ZON TENGAH | P.125 PUTRAJAYA

APPGM-SDG

PERSATUAN PROMOSI
MATLAMAT PEMBANGUNAN LESTARI
PPM-023-14-07012020

KATA ALUAN	I
PRAKATA	III
PENGENALAN	IV

BAHAGIAN A

LAPORAN LAWATAN PEMETAAN ISU	1 – 11
-------------------------------------	---------------

BAHAGIAN B

1.0	PENGENALAN	16 – 22
1.1	Geografi/Topografi	16
1.2	Komposisi Penduduk	18
1.3	Kegiatan Ekonomi Utama	19
1.4	Hubungan Kerangka Konseptual SDG dan Konteks Tempatan	20
2.0	METODOLOGI PENYELIDIKAN	22 – 25
2.1	Pendekatan Kajian	22
2.2	Langkah Etika Semasa Kajian Lapangan	24
2.3	Kekangan Lawatan Kalian Lapangan	24
2.4	Keterbatasan Kajian	24
3.0	RANGKUMAN ISU RENTAS SDG	26 – 31
4.0	GAMBARAN KESELURUHAN PEMETAAN ISU	32 – 66
4.1	Perincian Hasil Dapatan Isu-Isu	32
4.2	Pengutamaan Isu	49
5.0	PENGENALPASTIAN AWAL PROJEK PENYELESAIAN	67
6.0	RUJUKAN	70

Kata Aluan

YB PUAN HAJAH RODZIAH ISMAIL

Ahli Jawatankuasa APPGM-SDG;

Ahli Parlimen Ampang

Alhamdulillah, bersyukur kita ke hadrat Ilahi kerana dengan izin-Nya, buku *Kompilasi Laporan Pemetaan Isu Kawasan Parlimen 2026 (Jilid 3: Zon Tengah)* yang merangkumi Parlimen Putrajaya dan Parlimen Puchong telah berjaya diterbitkan. Sebagai sebahagian daripada Kumpulan Rentas Parti Parlimen Malaysia (APPGM-SDG), saya amat berbangga dengan komitmen yang ditunjukkan dalam menterjemah agenda global Matlamat Pembangunan Mampan (SDG) ke peringkat setempat dan komuniti akar umbi.

Kompilasi bagi Zon Tengah ini mencerminkan kedinamikan unik di negeri Selangor dan Wilayah Persekutuan Putrajaya yang pesat dengan proses urbanisasi serta berfungsi sebagai nadi pentadbiran dan ekonomi negara. Secara rumusannya, dapatan di Zon Tengah telah mengenal pasti bahawa di sebalik kemajuan fizikal yang gah, terdapat cabaran kemiskinan bandar dan tekanan kos sara hidup yang dirasai oleh golongan rentan seperti ibu tunggal, warga emas, dan penjawat awam gred rendah. Isu-isu berkaitan kelestarian infrastruktur, tadbir urus yang inklusif, dan keperluan ruang sosial menjadi tema utama yang memerlukan perhatian segera demi memastikan kesejahteraan masyarakat bandar yang padat dan rencam dapat dipelihara.

Kejayaan pemetaan isu ini adalah hasil kerjasama erat pelbagai pihak. Justeru, saya ingin merakamkan setinggi-tinggi penghargaan buat Ahli Parlimen Puchong dan Putrajaya, pihak berkuasa tempatan seperti Majlis Bandaraya Subang Jaya (MBSJ) dan Perbadanan Putrajaya, serta Pejabat Daerah dan Tanah Petaling yang telah memberikan sokongan padu demi memastikan keberhasilan kajian pemetaan isu ini. Setinggi-tinggi penghargaan juga diucapkan buat pasukan penyelidik APPGM-SDG, pemimpin komuniti, NGO tempatan, dan para penduduk yang telah memberikan pelbagai input berharga sepanjang sesi dialog dijalankan. Tanpa penglibatan partisipatif semua pihak, Kompilasi dan laporan-laporan yang dimuatkan di dalamnya tidak mungkin dapat dihasilkan.

Melangkah ke hadapan, APPGM-SDG komited untuk memastikan dapatan ini tidak sekadar menjadi dokumen laporan. Tindakan yang disarankan pada masa hadapan akan tertumpu kepada inisiatif-inisiatif intervensi yang bersasar. Selain itu, dalam kerangka

tadbir urus mampan, kita perlu beralih daripada penyelesaian bersifat satu dimensi kepada kerjasama rentas sektor yang lebih responsif dan berterusan. Akhir kata, semoga buku *Kompilasi* ini menjadi rujukan penting dalam merangka dasar dan projek pembangunan yang lebih berpaksikan kesejahteraan dan kemakmuran bersama semua pihak, selaras dengan prinsip "*Leaving No One Behind*."

Sekian, terima kasih.

Prakata

PUAN NUR RAHMAH OTHMAN

Pengarah Eksekutif APPGM-SDG

Penyetempatan Matlamat Pembangunan Mampan (*Sustainable Development Goals, SDG*) bermula dengan memahami bagaimana keutamaan pembangunan nasional dirasakan oleh masyarakat dalam kehidupan harian mereka. Walaupun dasar-dasar nasional yang menetapkan hala tuju untuk pembangunan, ia adalah di peringkat-peringkat komuniti, daerah dan kawasan parlimen di mana realiti cabaran-cabaran ketaksamaan, akses kepada perkhidmatan, mata carian kehidupan dan alam sekitar dihadapi secara langsung. Di sini dasar-dasar pembangunan bertemu dengan realiti-realiti masyarakat dan komuniti, dan di mana jurang antara niat dasar dan pengalaman hidup kerap kali paling terlihat.

Sejak penubuhannya, Kumpulan Rentas Parti Parlimen Malaysia untuk Matlamat Pembangunan Mampan (*All-Party Parliamentary Group Malaysia on SDGs, APPGM-SDG*) telah berusaha untuk memahami realiti-realiti ini dengan lebih baik menerusi pemetaan isu di peringkat kawasan parlimen. Dari tahun ke tahun, kita telah mempunyai peluang untuk berjumpa komuniti, mendengar suara akar umbi, menjalankan proses libaturlus dengan pelbagai pihak berkepentingan dan mencatatkan isu-isu yang memberi kesan kepada masyarakat dalam kehidupan harian mereka. Pengalaman-pengalaman ini telah mengingatkan kita bahawa pembangunan mampan tidak dapat digerakkan dari atas ke bawah semata. Ia harus bermula dengan pemahaman yang benar tentang masyarakat, tempat dan keadaan yang ingin kita menyokong.

Kompilasi Laporan Pemetaan Isu Kawasan Parlimen 2026 (Jilid 1-6) yang meliputi 16 kawasan parlimen adalah sebahagian daripada proses yang berterusan ini. Dengan membawa bersama dapatan daripada kawasan parlimen yang berlainan, ia membolehkan kita untuk melihat menjangkau kes-kes individu dan mengenalpasti corak-corak pola yang lebih umum dan luas, cabaran-cabaran bersama dan realiti yang unik di kawasan-kawasan yang berlainan. Terdapat isu yang sama merentasi kawasan-kawasan parlimen, manakala ada yang akan dibentuk oleh faktor-faktor geografi,

ekonomi tempatan, akses kepada infrastruktur, keperluan-keperluan komuniti dan kapasiti institusi-institusi tempatan.

Untuk APPGM-SDG, proses pemetaan isu bukan sekadar mendokumentasikan masalah. Ia adalah untuk memahami mengapa terdapat isu-isu yang masih berterusan, mengenali apa yang sudah dilakukan oleh komuniti-komuniti untuk menangani isu-isu ini, dan mengenalpasti di mana penyelarasan atau sokongan yang lebih baik diperlukan. Dapatan-dapatan ini dapat membantu mengukuhkan perbincangan dan kerjasama antara Ahli-ahli Parlimen, agensi-agensi kerajaan, pihak-pihak berkuasa tempatan, organisasi masyarakat sivil, dan lebih penting lagi, komuniti itu sendiri.

Seiring dengan berlangsungnya perjalanan penyetempatan APPGM-SDG, peranan bukti dan dapatan di peringkat lapangan menjadi kian mustahak. Dapatan-dapatan yang terdapat dalam *Kompilasi* ini dapat memberikan perspektif-perspektif yang berguna untuk perbincangan dasar, pembangunan program dan agihan peruntukan sumber, sambil membantu pembuat keputusan menghargai dengan lebih baik keperluan dan keutamaan merentasi kawasan-kawasan yang berlainan.

Dapatan-dapatan ini seharusnya mendorong kita untuk bertanya apa lagi yang boleh dilakukan di peringkat dasar dan institusi. Kebanyakan isu yang ditemui bukan sesuatu yang baru, dan ada antaranya yang memerlukan tindakan yang menjangkaui kapasiti komuniti-komuniti atau pihak-pihak tempatan secara sendirinya. Kita berharap yang dapatan yang diperolehi menerusi proses ini akan dipertimbangkan oleh kementerian dan agensi yang berkaitan, khususnya dalam menyemak semula program-program sedia ada, menguatkan lagi pelaksanaan dan mengerakkan sumber-sumber ke tempat mana yang paling diperlukan. Pemetaan isu tidak seharusnya berakhir dengan mengenal pasti masalah sahaja; ia harus membantu membentuk suatu hala tuju yang lebih jelas bagi mencapai tindakan dan akauntabiliti.

Saya berharap *Kompilasi* ini akan dilihat sebagai lebih daripada pengumpulan dapatan semata. Di sebalik setiap isu yang dicatat adalah masyarakat, komuniti dan pengalaman hidup yang sebenar. Suara mereka harus terus membimbing kita dalam cara kita berfikir tentang pembangunan dan di mana kita menghalakan usaha-usaha kolektif kita.

Semoga *Kompilasi* ini menyumbang kepada pemahaman yang lebih baik tentang komuniti-komuniti kita, dan akhirnya, untuk mencapai suatu perjalanan pembangunan yang lebih terangkum di mana tiada kawasan, komuniti atau individu yang ditinggalkan.

Pengenalan

TPr. NURUL SYAZA MAZELAN

Ketua Zon Tengah

Pelaksanaan gerak kerja penyetempatan Matlamat Pembangunan Mampan (SDG) oleh Kumpulan Rentas Parti Parlimen Malaysia (APPGM-SDG) bagi tahun 2026 diteruskan dan dimulakan dengan kajian pemetaan isu di 16 kawasan parlimen di seluruh negara. Taburan kawasan parlimen terpilih bagi tahun 2026 merangkumi empat zon di Semenanjung Malaysia serta Wilayah Sabah dan Sarawak seperti yang ditunjukkan dalam Rajah 1 dan Jadual 1.

Rajah 1. Kawasan Parlimen Baru yang Terlibat dengan APPGM-SDG bagi Tahun 2026

Bagi Zon Tengah, gerak kerja pemetaan isu berfokus di dua kawasan parlimen signifikan, iaitu Parlimen Puchong (P.103) di Selangor dan Parlimen Putrajaya (P.125) di Wilayah Persekutuan Putrajaya. *Kompilasi Laporan Pemetaan Isu Kawasan Parlimen (Jilid 3: Zon Tengah)* menterjemahkan suara akar umbi sebagai realiti cabaran di lapangan. Unikny, pemetaan tahun ini menampilkan kepelbagaian landskap perbandaran, iaitu Puchong sebagai hab komersial, perindustrian, dan perumahan padat, manakala Putrajaya sebagai pusat pentadbiran Kerajaan Persekutuan yang terancang.

Menerusi gerak kerja pemetaan kualitatif ini, perhatian diberikan secara khusus kepada realiti kehidupan pelbagai lapisan masyarakat tempatan, khususnya kelompok rentan seperti warga emas, ibu tunggal, golongan B40, penjawat awam gred rendah, belia, komuniti Orang Asli, serta penduduk perumahan strata dan kuarters. Hasil dapatan menunjukkan bahawa di sebalik kepesatan pembangunan fizikal dan prasarana moden, manfaat pertumbuhan ini belum dinikmati secara seimbang. Sebahagian komuniti masih berdepan dengan tekanan kos sara hidup, ketidakstabilan pendapatan, serta keterbatasan akses kepada perlindungan sosial dan perkhidmatan awam.

Dapatan kajian lapangan di Parlimen Puchong mendedahkan pelbagai cabaran perbandaran fizikal dan sosioekonomi yang saling berkait rapat. Fenomena banjir kilat bandar berulang kali melanda kawasan kediaman dan kampung tradisi akibat sistem saliran dan perparitan usang yang tidak lagi mampu menampung isi padu air hujan. Di samping itu, terdapat juga permasalahan pertindihan bidang kuasa pentadbiran tempatan. Kelemahan tadbir urus pengurusan perumahan strata kos rendah menyaksikan kerosakan kemudahan asas seperti lif dan sistem pencegah kebakaran yang berlarutan bertahun-tahun. Daripada sudut sosioekonomi, komuniti minoriti Orang Asli suku Temuan di Kampung Sungai Rasau Hilir dan Hulu berdepan kadar keciciran persekolahan yang tinggi dalam kalangan anak-anak, kecenderungan perkahwinan pada usia remaja, keciciran latihan kemahiran, serta kebergantungan kepada sektor pekerjaan kolar biru berpendapatan rendah.

Sementara itu, kajian pemetaan isu di Parlimen Putrajaya mendedahkan realiti kemiskinan bandar dan kerentanan struktural di sebalik imejnya sebagai bandar taman moden terancang. Antara cabaran utama yang dikenal pasti termasuk kekangan ruang sosial akibat kos sewaan dewan awam yang membebankan, serta risiko keselamatan kanak-kanak di kawasan badan air seperti tasik dan *wetland*. Dalam sektor pendidikan, isu krisis literasi pasca-pandemik dan kepadatan kelas Program Pendidikan Khas Integrasi (PPKI) kekal meruncing. Di samping itu, golongan B40 dan penjawat awam gred rendah terhimpit oleh tekanan kos sara hidup serta kriteria kelayakan bantuan yang kaku. Manakala kawasan perumahan awam dan kuarters berdepan isu krisis tempat letak kenderaan serta unit terbiar tanpa penyelenggaraan.

Bagi menterjemahkan hasil pemetaan isu ini kepada tindakan nyata, langkah ke hadapan memerlukan pendekatan holistik menerusi kerjasama rentas sektor yang mampan. Tindakan lanjutan yang boleh ditumpukan adalah termasuk pelaksanaan program intervensi tempatan yang inklusif, pembangunan sosioekonomi berasaskan integrasi kajian mendalam kemiskinan multidimensi, penyusunan semula sistem perkhidmatan kemudahan perbandaran dan perancangan pembangunan yang berasaskan komuniti. Diharapkan laporan ini dapat menjadi panduan strategik dalam memperkukuh

kolaborasi antara Ahli Parlimen, pihak berkuasa tempatan (MBSJ dan Perbadanan Putrajaya), Pejabat Daerah dan Tanah Petaling, Jabatan Wilayah Persekutuan, serta rakan komuniti demi merealisasikan agenda pembangunan mampan berasaskan prinsip *Leaving No One Behind*.

Jadual 1. Senarai 16 Kawasan Parlimen Terlibat dengan Gerak Kerja APPGM-SDG bagi Tahun 2026

BIL.	ZON/ WILAYAH	PARLIMEN	KOD	AHLI PARLIMEN	PARTI	AGENSI-AGENSI BERKAITAN	KETUA PENYELIDIK APPGM-SDG
1.	Utara	Pokok Sena	P.008	YB Dato' Haji Ahmad bin Saad @ Yahaya	PN-PAS	Pejabat Daerah dan Tanah Pokok Sena	Dr. Thanaraj Murudi
2.	Utara	Padang Serai	P.017	YB Dato' Azman bin Nasrudin	PN-BERSATU	Pejabat Daerah dan Tanah Kulim	Dr. Thanaraj Murudi
3.	Utara	Batu Gajah	P.066	YB Tuan Sivakumar a/l Varatharaju Naidu	PH-DAP	Pejabat Daerah dan Tanah Kinta	Dr. Thanaraj Murudi
4.	Pantai Timur	Pengkalan Chepa	P.020	YB Datuk Dr. Ahmad Marzuk bin Shaary	PN-PAS	Pejabat Tanah dan Jajahan Kota Bharu	Nur Syadhira Mohd Razali
5.	Pantai Timur	Kubang Kerian	P.024	YB Dato' Sri Tuan Ibrahim bin Tuan Man	PN-PAS	Pejabat Tanah dan Jajahan Kota Bharu	Dr. Siti Nur Ain Zakinuddin
6.	Pantai Timur	Kuala Terengganu	P.036	YB Datuk Haji Ahmad Amzad bin Mohamed @ Hashim	PN-PAS	Pejabat Daerah dan Tanah Kuala Terengganu	Nur Syadhira Mohd Razali
7.	Pantai Timur	Jerantut	P.081	YB Ir. Ts. Hj. Khairil Nizam bin Khirudin	PN-PAS	Pejabat Daerah dan Tanah Jerantut	Nur Syadhira Mohd Razali
8.	Pantai Timur	Rompin	P.091	YB Dato' Haji Abdul Khalib bin Abdullah	PN-BERSATU	Pejabat Daerah dan Tanah Rompin	Nur Syadhira Mohd Razali
9.	Tengah	Puchong	P.103	YB Puan Yeo Bee Yin	PH-DAP	Pejabat Daerah dan Tanah Petaling; Majlis Bandaraya Subang Jaya (MBSJ)	Dr. Teo Lee Ken

BIL.	ZON/ WILAYAH	PARLIMEN	KOD	AHLI PARLIMEN	PARTI	AGENSI-AGENSI BERKAITAN	KETUA PENYELIDIK APPGM-SDG
10.	Tengah	Putrajaya	P.125	YB Dr. Radzi Jidin	PN- BERSATU	Jabatan Wilayah Persekutuan; Perbadanan Putrajaya (PPj)	Nurul Syaza Mazelan
11.	Selatan	Kota Melaka	P.138	YB Tuan Khoo Poay Tiong	PH-DAP	Pejabat Daerah dan Tanah Melaka Tengah	Siti Noraiysah Rohim
12.	Sabah	Sepanggar	P.171	YB Datuk Ts. Mustapha Sakmud	PH-PKR	Dewan Bandaraya Kota Kinabalu (DBKK)	Mc Jeanet Lempisik @ Marx
13.	Sabah	Batu Sapi	P.185	YB Tuan Khairul Firdaus bin Akbar Khan	GRS	Majlis Perbandaran Sandakan (MPS)	Mc Jeanet Lempisik @ Marx
14.	Sarawak	Petra Jaya	P.194	YAB Datuk Amar Haji Fadillah bin Haji Yusof	GPS-PBB	Pejabat Residen Bahagian Kuching; Pejabat Daerah Kuching; Dewan Bandaraya Kuching Utara (DBKU)	Raine Melissa Riman
15.	Sarawak	Sri Aman	P.202	YB Dato' Sri Doris Sophia anak Brodi	GPS-PRS	Pejabat Residen Bahagian Sri Aman; Pejabat Daerah Sri Aman; Pejabat Daerah Pantu; Pejabat Daerah Lingga; Majlis Daerah Sri Aman	Raine Melissa Riman
16.	Sarawak	Sibu	P.212	YB Tuan Oscar Ling Chai Yew	PH-DAP	Pejabat Residen Bahagian Sibu; Pejabat Daerah Sibu; Majlis Perbandaran Sibu; Majlis Daerah Luar Bandar Sibu	Raine Melissa Riman

BAHAGIAN A

Laporan Lawatan Pemetaan Isu

P.125 Putrajaya

DENGAN SOKONGAN DARIPADA

AHLI PARLIMEN PUTRAJAYA, YB DATUK DR. RADZI JIDIN

TEMPAT-TEMPAT YANG TELAH DILAWATI

HARI 1 | 17 APRIL 2026

- 1.FGD 1: Dialog bersama Persatuan Warga Emas Putrajaya (PerWEP), Pusat Aktiviti Warga Emas (PAWE) dan Kelab Pesara Kerajaan Malaysia (KUPEKMAS)
- 2.FGD 2: Dialog bersama Belia 4B Putrajaya dan Persatuan Sukan Rekreasi Putrajaya (POUTRECS)

HARI 2 | 18 APRIL 2026

- 3.FGD 3: Dialog bersama Majlis Perwakilan Penduduk Wilayah Persekutuan (MPPWP) Putrajaya
- 4.FGD 4: Dialog bersama Lembaga Kebajikan Perempuan Islam Malaysia (LKPIIM) termasuk Ibu Tunggal (ASNAF)
- 5.FGD 5: Dialog bersama Komuniti India Putrajaya
- 6.FGD 6: Dialog bersama Persatuan Orang Kurang Upaya (Procjaya)

HARI 3 | 22 APRIL 2026

- 7.Lawatan Tapak 1 ke Rumah Ibadat, Presint 20, Putrajaya
- 8.Lawatan Tapak 2 sekitar JAKIM hingga ke Masjid Tuanku Mizan Zainal Abidin
- 9.Lawatan Tapak 3 ke Pangsapuri Putra Harmoni / PPAM Presint 9
- 10.FGD 7: Dialog bersama Wakil Belia dan Kanak-kanak
- 11.FGD 8: Dialog bersama Wakil Penduduk Putrajaya

PASUKAN PENYELIDIK

TPr. Nurul Syaza Mazelan
Ketua Penyelidik

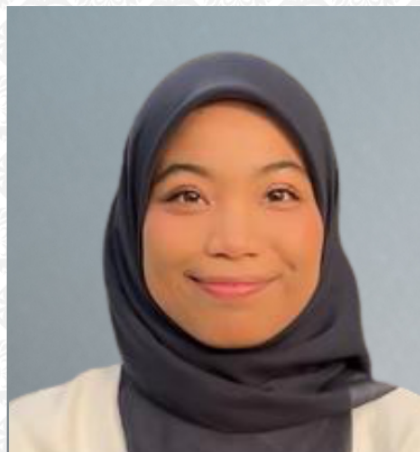
Dr. Khairil Ahmad

Dr. Wan Asiah Nurjannah
Wan Ahmad Tajuddin

Arif Azhad Abdul Ghaffar

Nur Adilla Anuar
Pelatih Industri

GERAK KERJA LAWATAN PEMETAAN ISU PUTRAJAYA

01

22 Januari 2026
Mesyuarat Awalan

02

11 Februari 2026
Kunjung Hormat APPGM-SDG ke
Pejabat Presiden Perbadanan

03

17 April 2026
FGD 1: Dialog bersama Persatuan Warga
Emas Putrajaya (PerWEP), Pusat Aktiviti
Warga Emas (PAWE) dan Kelab Pesara
Kerajaan Malaysia (KUPEKMAS)

06

18 April 2026
FGD 4: Dialog bersama Lembaga
Kebajikan Perempuan Islam Malaysia
(LKPIIM) termasuk Ibu Tunggal (ASNAF)

05

18 April 2026
FGD 3: Dialog bersama Majlis Perwakilan
Penduduk Wilayah Persekutuan (MPPWP)
Putrajaya

04

17 April 2026
FGD 2: Dialog bersama Belia 4B Putrajaya
dan Persatuan Sukan Rekreasi Putrajaya
(POUTRECS)

07

18 April 2026
FGD 5: Dialog bersama
Komuniti India Putrajaya

08

18 April 2026
FGD 6: Dialog bersama Persatuan
Orang Kurang Upaya (Procjaya)

09

22 April 2026
Lawatan Tapak 1 ke
Rumah Ibadat, Presint 20, Putrajaya

12

22 April 2026
FGD 7: Dialog bersama
Wakil Belia dan Kanak-kanak

11

22 April 2026
Lawatan Tapak 3 ke Pangsapuri Putra
Harmoni / PPAM Presint 9

10

22 April 2026
Lawatan Tapak 2 sekitar JAKIM hingga ke
Masjid Tuanku Mizan Zainal Abidin

13

22 April 2026
FGD 8: Dialog bersama
Wakil Penduduk Putrajaya

22/01/2026

MESYUARAT AWALAN

Pasukan APPGM-SDG telah mengadakan satu pertemuan bersama YB Dr. Radzi Jidin, Ahli Parlimen Putrajaya. Pertemuan ini membincangkan beberapa perkara utama, antaranya gerak kerja APPGM-SDG, proses kajian lapangan bagi pemetaan isu dan pelaksanaan projek, gambaran keadaan sosial di Parlimen Putrajaya, serta pengenalpastian kumpulan sasar utama. Pasukan APPGM-SDG diwakili oleh Dr. Khairil, Siti Noraiysah dan Darshini.

11/02/2026

KUNJUNG HORMAT APPGM-SDG KE PEJABAT PRESIDEN PERBADANAN

Pasukan APPGM-SDG telah mengadakan kunjung hormat kepada YBhg. Dato' Mohd Sakeri Abdul Kadir, Presiden Perbadanan Putrajaya, di Kompleks Perbadanan Putrajaya, Presint 3. Pertemuan ini bertujuan memperkenalkan peranan serta gerak kerja APPGM-SDG dalam memperkukuh pelaksanaan Matlamat Pembangunan Mampan (SDG) di peringkat Parlimen dan lokaliti, di samping meneroka potensi kerjasama strategik bersama Perbadanan Putrajaya. Hasil daripada kunjung hormat dan perbincangan awal ini, pihak Perbadanan Putrajaya telah bersetuju untuk menjalinkan kolaborasi bersama APPGM-SDG bagi menjayakan gerak kerja pemetaan isu yang akan dilaksanakan di Parlimen Putrajaya.

17/04/2026

FGD 1: DIALOG BERSAMA PERSATUAN WARGA EMAS PUTRAJAYA (PERWEP), PUSAT AKTIVITI WARGA EMAS (PAWE) DAN KELAB PESARA KERAJAAN MALAYSIA (KUPEKMAS)

Isu utama warga emas di Putrajaya tertumpu kepada **ketiadaan premis tetap bagi PAWE** yang telah terpaksa berpindah sebanyak empat kali dalam tempoh lapan tahun, selain keperluan mendesak terhadap **pusat transit atau "daycare"** dan ruang aktiviti yang lebih kondusif bagi warga emas yang semakin bertambah. Golongan ini menghadapi cabaran **literasi digital** yang kritikal untuk menggunakan aplikasi harian seperti parkir pintar, MyDigital ID, dan MyJPJ, serta berdepan **tekanan kewangan** akibat nilai pencen yang kecil berbanding kos sara hidup tinggi, ditambah bebanan masih perlu menanggung anak-anak yang tinggal bersama. Dari aspek kesihatan, mereka mengadu tentang **sistem giliran di klinik yang lama**, kekurangan pakar geriatrik, dan pengurangan perkhidmatan bas pengantara ke hospital, manakala dari sudut tadbir urus, terdapat isu **peruntukan tahunan yang rendah (RM50,000)** serta keperluan mewujudkan **pangkalan data bersepadu** untuk memantau kebajikan warga emas yang terlantar atau sakit kronik.

17/04/2026

FGD 2: DIALOG BERSAMA BELIA 4B PUTRAJAYA DAN PERSATUAN SUKAN REKREASI PUTRAJAYA (POUTRECS)

Isu utama belia di Putrajaya melibatkan **kekurangan peluang pekerjaan lokal** dan ketiadaan institusi pengajian tinggi yang mencukupi, di samping **kos pemilikan rumah yang tidak mampu milik** bagi golongan muda. NGO sukan dan belia (POUTRECS & Belia 4B) bergelut dengan **kos sewaan fasiliti yang tinggi akibat penswastan** serta birokrasi dana yang menyukarkan penganjuran program. Selain itu, sistem pendidikan tanpa peperiksaan besar sebelum SPM dianggap mencetuskan **"kejutan budaya"**. Manakala, isu sosial seperti vaping dan penyalahgunaan teknologi untuk hiburan semata-mata memerlukan intervensi segera.

18/04/2026

FGD 3: DIALOG BERSAMA MAJLIS PERWAKILAN PENDUDUK WILAYAH
PERSEKUTUAN (MPPWP) PUTRAJAYA

Isu utama yang diutarakan oleh MPPWP Putrajaya berpusat pada **masalah tempat letak kenderaan dan kesesakan lalu lintas** yang kritikal akibat kepadatan penduduk serta kegagalan nisbah parkir sedia ada, selain tekanan **kemiskinan bandar** di mana gaji RM5,000 dianggap tidak lagi mencukupi untuk menampung kos sara hidup yang tinggi. Masalah **pengurusan kuarters kerajaan** yang mempunyai senarai menunggu panjang walaupun banyak unit kosong, gangguan **hidupan liar (monyet dan babi hutan)** yang berlarutan, serta **bebanan kewangan** ahli jawatankuasa MPPWP yang tidak menerima elaun tetap menyukarkan penyampaian perkhidmatan dan aktiviti komuniti yang berkesan.

18/04/2026

FGD 4: DIALOG BERSAMA LEMBAGA KEBAJIKAN PEREMPUAN ISLAM
MALAYSIA (LKPI) TERMASUK IBU TUNGGAL (ASNAF)

Isu utama ibu tunggal di Putrajaya adalah **tekanan ekonomi yang meruncing** akibat kriteria bantuan yang hanya melihat gaji pokok tanpa menghiraukan gaji bersih, selain bebanan kos pendidikan anak-anak yang tinggi. Mereka juga berdepan **stigma sosial yang tebal** yang menjejaskan kesihatan mental ibu dan anak, serta masalah birokrasi sekolah yang tidak mesra status ibu tunggal. Selain itu, **ketiadaan sistem pengangkutan sekolah yang menyeluruh** dan isu penyelenggaraan kuarters menambahkan lagi kesulitan hidup golongan ini, sekali gus memerlukan penyelesaian holistik seperti ekosistem sokongan emosi dan penubuhan rumah pemulihan khas wanita.

18/04/2026

FGD 5: DIALOG BERSAMA KOMUNITI INDIA PUTRAJAYA

Isu komuniti India di Putrajaya berakar umbi daripada **cabaran peminggiran sosial dan diskriminasi sistemik**. Hal ini merangkumi **kesukaran menyewa kediaman** akibat syarat "khusus Muslim", **peluang pekerjaan sektor awam yang terhad**, serta **amalan birokrasi** yang memaksa kontraktor India menjadi sub-kontraktor walaupun mempunyai kelayakan. Dari aspek prasarana dan pendidikan, mereka berdepan **isu kritikal kerosakan mesin krematorium**, vandalisme serta **kurangnya libat urus dalam pembinaan kuil**, dan **limitasi terhadap pembelajaran Bahasa Tamil** di sekolah-sekolah tempatan. Masalah ini diburukkan lagi dengan **ketiadaan pangkalan data khusus asnaf India** serta **jurang komunikasi** yang besar antara pihak berkuasa dengan akar umbi, sekali gus mencetuskan desakan mendesak untuk melantik Ketua Komuniti India (KKI) yang sah dan mewujudkan platform sosialisasi bagi mengatasi rasa terasing dan memperkukuh perpaduan komuniti minoriti tersebut.

18/04/2026

FGD 6: DIALOG BERSAMA PERSATUAN ORANG KURANG UPAYA (PROCJAYA)

Isu utama yang dihadapi golongan OKU di Putrajaya merangkumi **beban kewangan akibat tambang e-panggilan yang mahal** tanpa diskaun khusus serta aksesibiliti fizikal yang masih di tahap minimum, terutamanya masalah **penyalahgunaan parkir OKU** dan ketiadaan petak khas di blok kediaman PPA1M. Golongan ini turut menyuarakan kegusaran terhadap **stigma masyarakat** dan peminggiran daripada proses perancangan bandar, selain menghadapi krisis dalam sistem pendidikan khas yang mengalami **kepadatan kelas melampau** serta senarai menunggu yang panjang, yang secara keseluruhannya memerlukan anjakan dasar berasaskan hak (*rights-based approach*) dan audit akses yang lebih menyeluruh.

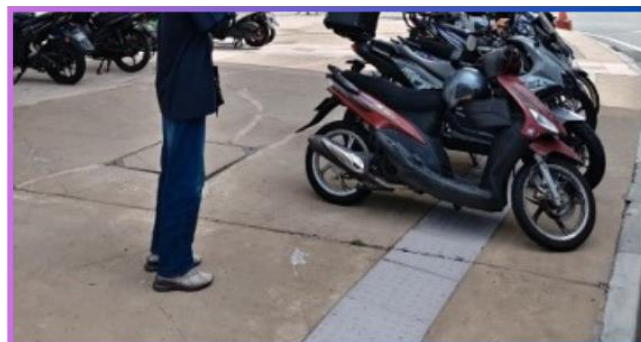
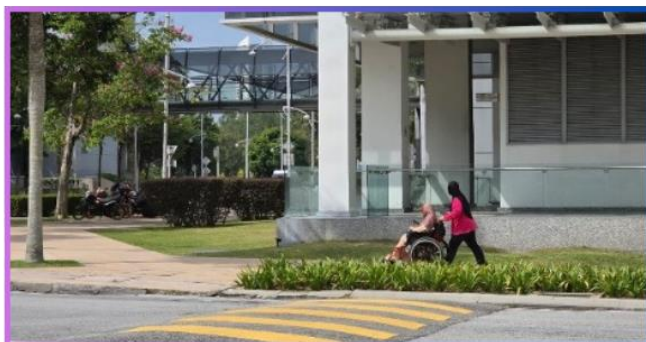
22/04/2026

LAWATAN TAPAK 1 KE RUMAH IBADAT, PRESINT 20, PUTRAJAYA

Pasukan penyelidik telah menjalankan lawatan ke tapak rumah ibadat bukan Islam, dengan fokus utama di Kuil Dewi Sri Lalithaambigai Alayam, Presint 20, Putrajaya. Lawatan ini bertujuan meninjau status semasa struktur kuil yang dilaporkan masih dalam fasa pembinaan. Berdasarkan amatan tapak, antara perkara kritikal yang dikenal pasti termasuklah masalah vandalisme di kawasan sekitar. Kekangan dana susulan pembekuan peruntukan dan kesan pandemik menjadi punca utama baki kerja-kerja struktur kuil tergendala.

22/04/2026

LAWATAN TAPAK 2 SEKITAR JAKIM HINGGA KE MASJID TUANKU MIZAN
ZAINAL ABIDIN

Pasukan penyelidik juga melaksanakan audit aksesibiliti kemudahan laluan pejalan kaki bagi golongan Orang Kurang Upaya (OKU) di sepanjang laluan dari kompleks Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM) hingga ke Masjid Tuanku Mizan Zainal Abidin. Hasil pemerhatian fizikal dan penilaian lapangan mendapati aspek reka bentuk serta pelaksanaan ubin penunjuk arah (*tactile/guiding block path*) masih belum menepati piawaian universal yang ditetapkan, selain mempunyai arah tuju yang mengelirukan. Situasi ini diburukkan lagi dengan isu salah guna infrastruktur oleh penunggang motosikal yang meletakkan kenderaan di atas laluan khas tersebut, sekali gus mengancam keselamatan dan menyekat mobiliti golongan sasar.

22/04/2026

LAWATAN TAPAK 3 KE PANGSAPURI PUTRA HARMONI / PPAM PRESINT 9

Pasukan penyelidik telah melakukan tinjauan di Pangsapuri Putra Harmoni (PPAM Presint 9) bagi menilai impak kepadatan penduduk yang menyumbang kepada isu kekurangan tempat letak kenderaan yang kritikal. Nisbah penyediaan petak parkir yang tidak seimbang berbanding jumlah kenderaan isi rumah memaksa sebahagian besar penduduk meletakkan kenderaan di bahu jalan utama, sekali gus mengganggu kelancaran trafik dan menyekat laluan kecemasan. Selain itu, lawatan turut meninjau potensi pemeraksanaan program pertanian bandar melalui model kebun komuniti yang dibangunkan di persekitaran rizab sungai di bawah naungan projek Denai Sungai Kebangsaan.

22/04/2026

FGD 7: DIALOG BERSAMA WAKIL BELIA DAN KANAK-KANAK

Dapatan daripada perbincangan bersama wakil belia dan kanak-kanak menekankan **krisis pendidikan khas** yang meruncing akibat kepadatan kelas PPKI dan ketiadaan sekolah khusus. Belia juga merasakan masih **kekurangan fasiliti sukan indoor** yang mampu milik untuk belia melatih bakat mereka tanpa terikat dengan kos penswastaan selain bakat belia dalam sukan masih kurang difokuskan di Putrajaya. Bagi belia yang berminat untuk berniaga menghadapi kekangan dalam bidang keusahawanan kerana kurang peluang dan ruang. Selain itu, terdapat kebimbangan mengenai **gejala sosial (vaping dan kes anak luar nikah)** dalam kalangan murid.

22/04/2026

FGD 8: DIALOG BERSAMA WAKIL PENDUDUK PUTRAJAYA

Isu utama yang dikongsi adalah termasuk **masalah tempat letak kenderaan yang kronik** di kawasan kediaman dan hospital yang mengakibatkan penduduk kerap disaman, serta isu **lambakan kuarters kerajaan yang terbiar** walaupun terdapat senarai menunggu yang panjang. Penduduk turut terbeban dengan **gangguan monyet dan babi hutan** yang merosakkan harta benda, kelemahan sistem aduan **SISPAA yang birokratik**, serta keperluan mendesak terhadap **penyelenggaraan taman permainan** dan pengurusan trafik yang lebih selamat di kawasan sekolah.

BAHAGIAN B

Laporan Pemetaan Isu

P.125 Putrajaya

Senarai Jadual

Jadual 1. Profil Komposisi Penduduk Putrajaya	18
Jadual 2. Program Kajian Lapangan Pemetaan Isu Parlimen Putrajaya	23
Jadual 3. Rangkuman Isu Rentas SDG.....	26
Jadual 4. Perincian Hasil Dapatan FGD 1	32
Jadual 5. Perincian Hasil Dapatan FGD 2	34
Jadual 6. Perincian Hasil Dapatan FGD 3	36
Jadual 7. Perincian Hasil Dapatan FGD 4	38
Jadual 8. Perincian Hasil Dapatan FGD 5	40
Jadual 9. Perincian Hasil Dapatan FGD 6	42
Jadual 10. Perincian Hasil Dapatan FGD 7	44
Jadual 11. Perincian Hasil Dapatan FGD 8	47
Jadual 12. Ringkasan Isu 1.....	50
Jadual 13. Ringkasan Isu 2.....	53
Jadual 14. Ringkasan Isu 3.....	57
Jadual 15. Ringkasan Isu 4.....	60
Jadual 16. Ringkasan Isu 5.....	65

Senarai Singkatan

APPGM-SDG	All-Party Parliamentary Group Malaysia – Sustainable Development Goals
ASNAF	Golongan penerima bantuan zakat yang layak menurut kategori asnaf
B40	Kumpulan isi rumah berpendapatan 40 peratus terendah
BERSATU	Parti Pribumi Bersatu Malaysia
BRT	Bus Rapid Transit
DOSM	Jabatan Perangkaan Malaysia / Department of Statistics Malaysia
ERL	Express Rail Link
FGD	Focus Group Discussion / Sesi Dialog Fokus Berkumpulan
HIES	Household Income and Expenditure Survey / Survei Pendapatan dan Perbelanjaan Isi Rumah
ICU JPM	Unit Penyelarasan Pelaksanaan, Jabatan Perdana Menteri
IEMS	Putrajaya Integrated Environmental Monitoring System
IPT / IPTS	Institusi Pengajian Tinggi / Institusi Pengajian Tinggi Swasta
JAKIM	Jabatan Kemajuan Islam Malaysia
JKM	Jabatan Kebajikan Masyarakat
KAFA	Kelas al-Quran dan Fardu Ain
KIR	Ketua Isi Rumah
KLIA	Lapangan Terbang Antarabangsa Kuala Lumpur
KPM	Kementerian Pendidikan Malaysia
KUPEKMAS	Kelab Pesara Kerajaan Malaysia
LKPIM	Lembaga Kebajikan Perempuan Islam Malaysia
MITRA	Unit Transformasi Masyarakat India Malaysia
MKN	Majlis Keselamatan Negara
MPP / MPPWP	Majlis Perwakilan Penduduk / Majlis Perwakilan Penduduk Wilayah Persekutuan Putrajaya
MRT	Mass Rapid Transit
NGO	Non-Governmental Organisation / Pertubuhan Bukan Kerajaan
OKU	Orang Kurang Upaya
PAWE	Pusat Aktiviti Warga Emas

PBT	Pihak Berkuasa Tempatan
PDRM	Polis Diraja Malaysia
PGK	Pendapatan Garis Kemiskinan
PN	Perikatan Nasional
PPA1M / PPAM	Program Perumahan Awam 1Malaysia / Perumahan Penjawat Awam Malaysia
PPj	Perbadanan Putrajaya
PPKI	Program Pendidikan Khas Integrasi
POUTRECS	Persatuan Sukan Rekreasi Putrajaya
Procjaya	Persatuan Orang Kurang Upaya Putrajaya
PRU-15	Pilihan Raya Umum Ke-15
SDG / SDGs	Sustainable Development Goals / Matlamat Pembangunan Mampan
SISPAA	Sistem Pengurusan Aduan Awam
SKPK	Sekolah Kebangsaan Pendidikan Khas
WHO	World Health Organization / Pertubuhan Kesihatan Sedunia
WP	Wilayah Persekutuan
YB	Yang Berhormat
YBhg.	Yang Berbahagia

1.0 PENGENALAN

Bagi 2026, kajian pemetaan isu di parlimen terpilih adalah merangkumi 16 kawasan parlimen dan satu daripadanya adalah Parlimen Putrajaya (P.125) di Wilayah Persekutuan Putrajaya. Pelaksanaan kajian di Parlimen Putrajaya ini turut menandakan kesinambungan kajian bagi memahami corak dan trend isu di Wilayah Persekutuan antara Kuala Lumpur, Labuan dan Putrajaya yang mempunyai perbezaan daripada aspek landskap, budaya dan tadbir urus. Parlimen

YB Datuk Dr. Radzi Jidin

Putrajaya terletak di Wilayah Persekutuan Putrajaya dan merangkumi keseluruhan kawasan pentadbiran Putrajaya. Berdasarkan data rasmi Jabatan Perangkaan Malaysia (DOSM) melalui platform *OpenDOSM*, jumlah penduduk bagi kawasan Parlimen Putrajaya adalah seramai 109,202 orang berdasarkan Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020. Bagi aspek pilihan raya, jumlah pemilih berdaftar bagi Parlimen Putrajaya pada Pilihan Raya Umum Ke-15 (PRU-15) adalah seramai 42,881 orang, iaitu hanya 39.27 peratus sahaja daripada keseluruhan penduduk.

Semasa kajian pemetaan isu ini dijalankan, pihak Kumpulan Rentas Parti Parlimen – Matlamat Pembangunan Mampan atau lebih dikenali sebagai *All-Party Parliamentary Group Malaysia on Sustainable Development Goals* (APPGM-SDG), telah bekerjasama dengan Ahli Parlimen Putrajaya semasa, iaitu YB Radzi Jidin. YB Datuk Dr. Radzi Jidin merupakan Ahli Parlimen bagi kawasan Putrajaya yang mewakili Perikatan Nasional (PN). Beliau juga pernah memegang beberapa jawatan dalam pentadbiran Kerajaan Persekutuan, termasuk sebagai Timbalan Menteri Hal Ehwal Ekonomi serta Menteri Pendidikan Malaysia. Di peringkat parti, beliau merupakan pemimpin dalam Parti Pribumi Bersatu Malaysia (BERSATU), yang merupakan parti di blok pembangkang dalam kerajaan semasa.

1.1 Geografi/Topografi

Daripada sudut geografi, kawasan ini merupakan sebuah bandar terancang yang berfungsi sebagai pusat pentadbiran Kerajaan Persekutuan serta terletak dalam lingkungan Lembah Klang, di selatan Kuala Lumpur dan berhampiran Cyberjaya serta kawasan Sepang, Selangor. Berdasarkan Rancangan Struktur Putrajaya 2050, Perbadanan Putrajaya (2026), kawasan Putrajaya mempunyai keluasan keseluruhan 4,931 hektar, bersamaan kira-kira 49.31 kilometer persegi, dan disusun mengikut 20 presint. Struktur ruang bandar ini dibangunkan melalui susun atur presint yang merangkumi kawasan pentadbiran kerajaan, kediaman, komersial, institusi, kemudahan awam, taman metropolitan, tasik, kawasan hijau serta rangkaian jalan utama.

Daripada aspek topografi, Putrajaya secara umumnya mempunyai bentuk muka bumi bandar yang beralun rendah hingga sederhana, dengan pembangunan fizikal yang disusun mengikut jaringan jalan, jambatan, kawasan tasik dan tanah lapang. Elemen fizikal yang paling menonjol adalah Tasik Putrajaya dan sistem *wetland* buatan manusia yang menjadi komponen penting dalam kawalan saliran, kualiti air, rekreasi, landskap bandar serta pembentukan identiti Putrajaya sebagai bandar taman dan bandar pintar. Terdapat 12 taman metropolitan, termasuk Taman Botani, Taman *Wetland*, Taman Saujana Hijau dan Taman Wawasan, yang memperkukuh karakter Putrajaya sebagai bandar taman yang menggabungkan fungsi rekreasi, ekologi, landskap bandar dan kesejahteraan komuniti.

Daripada perspektif perancangan masa hadapan, sasaran pertambahan penduduk daripada 125,200 orang kepada 305,000 orang menjelang tahun 2050 menunjukkan bahawa kawasan Parlimen Putrajaya dijangka berdepan peningkatan tekanan terhadap guna tanah, penyediaan perumahan, rangkaian mobiliti, kemudahan awam dan kawasan rekreasi. Data perumahan semasa sebanyak 43,174 unit dengan sasaran 83,438 unit menjelang tahun 2050 turut menunjukkan bahawa pembangunan tepu bina Putrajaya akan terus berkembang, khususnya melalui penyediaan perumahan baharu. Oleh itu, penilaian geografi dan topografi Putrajaya perlu mengambil kira bukan sahaja keadaan fizikal semasa, tetapi juga kapasiti ruang bandar untuk menyokong pertumbuhan penduduk, mobiliti harian dan kualiti hidup penduduk.

Daripada sudut keterhubungan, Putrajaya mempunyai kedudukan strategik melalui rangkaian pengangkutan awam darat, rel dan air, termasuk kemudahan MRT, ERL, Putrajaya Sentral, bas perantara, bas ekspres, serta teksi air. Kedudukan Putrajaya yang mempunyai akses sekitar 30 minit ke Lapangan Terbang Antarabangsa Kuala Lumpur (KLIA) turut memperkukuh peranannya sebagai pusat pentadbiran negara yang mempunyai hubungan berfungsi dengan Kuala Lumpur, Cyberjaya, Sepang dan kawasan sekitarnya. Ciri keterhubungan ini penting dalam memahami isu mobiliti harian, kesesakan, kebergantungan perjalanan ulang-alik dan keperluan integrasi pengangkutan awam dalam kawasan parlimen.

Secara keseluruhannya, Parlimen Putrajaya memperlihatkan landskap bandar yang terancang dengan gabungan guna tanah pentadbiran, perumahan, komersial, kemudahan awam, kawasan rekreasi dan alam bina. Kedudukan tasik, *wetland*, taman metropolitan serta rangkaian jambatan dan jalan utama membentuk struktur ruang bandar yang bersepadu. Oleh itu, pemetaan isu di Parlimen Putrajaya perlu mengambil kira gabungan ciri fizikal bandar terancang, pertumbuhan penduduk, tekanan perumahan, kebergantungan mobiliti harian, kelestarian kawasan hijau serta peranan Putrajaya sebagai pusat pentadbiran negara. Keadaan geografi dan topografi Putrajaya

berbeza daripada kawasan parlimen bandar konvensional kerana pembangunannya dibentuk melalui perancangan fizikal yang menekankan keseimbangan antara fungsi pentadbiran, keselesaan penduduk, estetika bandar dan kelestarian alam sekitar.

1.2 Komposisi Penduduk

Berdasarkan data rasmi Jabatan Perangkaan Malaysia (DOSM) melalui platform *OpenDOSM*, jumlah penduduk bagi kawasan Parlimen Putrajaya adalah seramai 109,202 orang berdasarkan Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020. Daripada jumlah tersebut, 53,574 orang adalah lelaki manakala 55,628 orang adalah perempuan. Daripada segi kewarganegaraan, seramai 106,381 orang merupakan warganegara dan 2,821 orang merupakan bukan warganegara. Walau bagaimanapun, data terkini yang dirujuk daripada Rancangan Struktur Putrajaya 2050, Perbadanan Putrajaya (2026) menunjukkan jumlah penduduk semasa Putrajaya adalah seramai 125,200 orang, iaitu 62,100 lelaki dan 63,100 perempuan.

Jadual 1. Profil Komposisi Penduduk Putrajaya

PERKARA	JUMLAH (BERDASARKAN JABATAN PERANGKAAN MALAYSIA, 2020)	JUMLAH (BERDASARKAN RANCANGAN STRUKTUR PUTRAJAYA 2050, PERBADANAN PUTRAJAYA, 2026)
Jumlah penduduk keseluruhan	109,202 orang	125,200 orang
Lelaki	53,574 orang	62,100 orang
Perempuan	55,628 orang	63,100 orang
Struktur umur	Tiada maklumat	0–14 tahun: 41,500 orang (33.17%); 15–64 tahun: 81,300 orang (64.99%); 65 tahun ke atas: 2,300 orang (1.84%)
Komposisi etnik	Bumiputera: 97.9%; Cina: 0.6%; India: 1.2%; Lain-lain: 0.2%	Melayu: 94.9%; Cina: 0.5%; India: 1.1%; Lain-lain: 0.2%; Bukan warganegara: 3.3%
Klasifikasi penduduk dan penjawat awam	Tiada maklumat	81,110 orang; 35,310 orang (43.6%) tinggal dan bekerja di Putrajaya, manakala 45,800 orang (56.4%) bekerja di Putrajaya tetapi tinggal di luar Putrajaya

PERKARA	JUMLAH (BERDASARKAN JABATAN PERANGKAAN MALAYSIA, 2020)	JUMLAH (BERDASARKAN RANCANGAN STRUKTUR PUTRAJAYA 2050, PERBADANAN PUTRAJAYA, 2026)
Sasaran penduduk 2050	Tiada maklumat	305,000 orang

Sumber: Jabatan Perangkaan Malaysia (DOSM), OpenDOSM Kawasanku bagi P.125 Putrajaya berdasarkan MyCensus 2020; dan Rancangan Struktur Putrajaya 2050, Perbadanan Putrajaya, 2026.

1.3 Kegiatan Ekonomi Utama

Kegiatan ekonomi utama di Parlimen Putrajaya secara umumnya dipacu oleh fungsi Putrajaya sebagai pusat pentadbiran Kerajaan Persekutuan, bandar terancang dan pusat perkhidmatan bandar. Berdasarkan rujukan sekunder seperti Rancangan Struktur Putrajaya, maklumat rasmi Perbadanan Putrajaya dan data Jabatan Perangkaan Malaysia (DOSM), struktur ekonomi Putrajaya lebih tertumpu kepada sektor perkhidmatan, pentadbiran awam, aktiviti komersial, perniagaan kecil, perkhidmatan sokongan bandar, pelancongan bandar, rekreasi serta ekonomi acara. Keadaan ini berbeza daripada kawasan parlimen yang berasaskan perindustrian berat atau pertanian, memandangkan guna tanah Putrajaya dibentuk sebagai pusat pentadbiran negara yang disokong oleh kawasan kediaman, institusi, komersial, taman, tasik dan kemudahan awam.

Sektor pentadbiran awam merupakan tunjang ekonomi setempat kerana sebahagian besar aktiviti harian Putrajaya berkait rapat dengan operasi kementerian, jabatan, agensi Persekutuan dan perkhidmatan sokongan kerajaan. Rancangan Struktur Putrajaya 2050, Perbadanan Putrajaya (2026) turut merekodkan seramai 81,110 penjawat awam bekerja di Putrajaya, dengan 35,310 orang tinggal dan bekerja di Putrajaya, manakala 45,800 orang lagi bekerja di Putrajaya tetapi tinggal di luar Putrajaya. Corak ini menunjukkan bahawa ekonomi Putrajaya bukan sahaja bergantung kepada penduduk tetap, tetapi turut dipengaruhi oleh aliran harian pekerja, pengguna perkhidmatan kerajaan, pelawat rasmi dan komuniti komuter yang memasuki kawasan ini pada hari bekerja.

Selain pentadbiran awam, kegiatan ekonomi tempatan turut digerakkan oleh aktiviti perniagaan dan perkhidmatan di kawasan komersial, pusat keijiran, premis makanan, perkhidmatan runcit, penyelenggaraan bandar, pengangkutan, logistik harian, pengurusan kemudahan, perhotelan dan perkhidmatan profesional. Peranan Perbadanan Putrajaya sebagai pihak berkuasa tempatan dan pihak berkuasa perancang tempatan juga penting kerana fungsi perbandaran, pelesenan perniagaan, pengurusan

kemudahan awam, kawalan pembangunan serta promosi pembangunan komersial dan sosial menyokong ekosistem ekonomi setempat.

Putrajaya juga mempunyai komponen ekonomi rekreasi dan pelancongan bandar yang signifikan melalui aset tasik, *wetland*, taman metropolitan, dataran awam, jambatan ikonik, mercu tanda pentadbiran dan penganjuran acara berskala komuniti, di peringkat kebangsaan serta antarabangsa. Aktiviti seperti sukan air, larian, karnival, festival, acara sukan dan program komuniti menjana limpahan ekonomi kepada sektor makanan dan minuman, perkhidmatan acara, pengangkutan, peruncitan, keselamatan, kebersihan dan penyelenggaraan kawasan awam. Oleh itu, ekonomi Putrajaya boleh difahami sebagai ekonomi perkhidmatan bandar yang berasaskan pentadbiran, mobiliti pekerja, penggunaan ruang awam, rekreasi dan acara.

1.4 Hubungan Kerangka Konseptual SDG dan Konteks Tempatan

Kerangka Matlamat Pembangunan Mampan atau *Sustainable Development Goals* (SDG) menyediakan asas konseptual untuk memahami hubungan antara ciri fizikal, sosial, ekonomi dan tadbir urus tempatan dengan keperluan pembangunan yang inklusif dan mampan. Dalam konteks Parlimen Putrajaya, pemetaan isu perlu mengambil kira kedudukan kawasan ini sebagai bandar terancang, pusat pentadbiran Kerajaan Persekutuan, kawasan kediaman penjawat awam dan masyarakat bandar, serta ruang awam yang mempunyai aset tasik, taman metropolitan, *wetland* dan jaringan mobiliti yang tersusun. Oleh itu, konteks tempatan Putrajaya mempunyai kaitan langsung dengan beberapa matlamat SDG, khususnya SDG 8, SDG 10, SDG 11, dan SDG 16.

Daripada sudut lokasi fizikal, Putrajaya memperlihatkan ciri bandar terancang yang berkait rapat dengan sejarah pembukaannya sebagai Pusat Pentadbiran Kerajaan Persekutuan yang baharu, apabila kawasan yang dahulunya dikenali sebagai Prang Besar dipilih pada awal 1990-an kerana kedudukannya yang strategik di antara Kuala Lumpur dan Lapangan Terbang Antarabangsa Kuala Lumpur (KLIA), sebelum pembangunan fizikalnya dimulakan berasaskan konsep “Bandar Dalam Taman”. Keluasan 4,931 hektar, struktur 20 presint, kewujudan Tasik Putrajaya, *wetland* dan 12 taman metropolitan menjadikan kawasan ini relevan dengan **SDG 11: Bandar dan Komuniti Mampan**. Ia khususnya daripada aspek perancangan bandar bersepadu, akses kepada pengangkutan awam, perumahan, ruang hijau dan pengurusan alam sekitar bandar. Dalam konteks ini, sasaran yang paling berkait rapat adalah Sasaran SDG 11.2, 11.3, 11.6 dan 11.7. Keempat-empat sasaran ini berkait rapat dengan Putrajaya kerana kawasan ini bergantung kepada rangkaian mobiliti harian, penggunaan ruang awam, kualiti persekitaran bandar serta akses komuniti kepada taman, tasik dan kemudahan awam.

Daripada sudut ekonomi tempatan, Putrajaya dipacu oleh sektor pentadbiran awam, perkhidmatan kerajaan, perdagangan dan perkhidmatan bandar, perniagaan kecil, perhotelan, pengurusan kemudahan, rekreasi serta ekonomi acara. Data Rancangan Struktur Putrajaya 2050, Perbadanan Putrajaya (2026) yang menunjukkan 81,110 penjawat awam bekerja di Putrajaya menggambarkan kebergantungan ekonomi kawasan ini kepada mobiliti pekerja, operasi institusi kerajaan dan permintaan harian terhadap perkhidmatan bandar. Keadaan ini mempunyai hubungan dengan SDG 8: Pekerjaan yang Baik dan Pertumbuhan Ekonomi, khususnya Sasaran 8.3, iaitu menggalakkan dasar berorientasikan pembangunan yang menyokong aktiviti produktif, penciptaan pekerjaan yang baik, keusahawanan, kreativiti dan inovasi serta menggalakkan pemformalan dan pertumbuhan perusahaan mikro, kecil dan sederhana termasuk melalui akses kepada perkhidmatan kewangan; dan Sasaran 8.5, iaitu mencapai guna tenaga penuh dan produktif serta pekerjaan yang baik untuk semua wanita dan lelaki menjelang 2030, termasuk golongan muda dan orang kurang upaya, serta bayaran yang sama bagi kerja yang sama nilai.

Daripada dimensi sosial dan inklusiviti, profil penduduk Putrajaya menunjukkan komposisi penduduk bandar yang terdiri daripada kumpulan umur kanak-kanak, belia, dewasa bekerja dan warga emas, di samping kepelbagaian latar belakang warganegara dan bukan warganegara. Walaupun Putrajaya dikenali sebagai pusat pentadbiran yang tersusun, isu keterangkuman tetap perlu diberi perhatian, khususnya dalam akses kepada perumahan mampu milik, pengangkutan awam, ruang awam inklusif, kemudahan komuniti, peluang ekonomi kecil dan perkhidmatan sosial. Hal ini berkait dengan **SDG 10: Mengurangkan Ketidaksamarataan**, khususnya Sasaran 10.2 yang menekankan penyertaan sosial, ekonomi dan politik semua golongan tanpa mengira umur, jantina, ketidakupayaan, etnik, asal usul atau status ekonomi.

Daripada aspek budaya, sosial dan nilai sejarah, Putrajaya mempunyai keunikan sebagai bandar pentadbiran negara yang dibangunkan dengan identiti reka bentuk bandar, institusi kerajaan, mercu tanda nasional, dataran awam, masjid, jambatan, taman dan tasik. Fungsi ini menjadikan Putrajaya bukan sahaja ruang kerja pentadbiran, tetapi juga ruang simbolik negara, ruang komuniti dan lokasi penganjuran acara awam. Oleh itu, pemetaan isu di Putrajaya perlu melihat hubungan antara tadbir urus bandar, penyampaian perkhidmatan, penyelenggaraan aset awam dan penyertaan komuniti. Dimensi ini berkait dengan **SDG 16: Keamanan, Keadilan dan Institusi yang Kuat**, khususnya daripada aspek institusi berkesan, akauntabiliti dan penyampaian perkhidmatan awam.

Secara keseluruhannya, hubungan antara kerangka SDG dengan konteks tempatan Putrajaya menunjukkan bahawa isu pembangunan di kawasan ini perlu dilihat secara

rentas sektor. Putrajaya bukan sahaja berperanan sebagai pusat pentadbiran, tetapi juga sebagai kawasan tempat tinggal, tempat bekerja, ruang rekreasi, nod mobiliti dan simbol perancangan bandar negara. Oleh itu, pemetaan isu setempat perlu menilai keseimbangan antara pertumbuhan penduduk, keperluan perumahan, akses mobiliti, peluang ekonomi tempatan, keterangkuman sosial, penyelenggaraan ruang awam, kelestarian alam sekitar dan kecekapan tadbir urus.

2.0 METODOLOGI PENYELIDIKAN

2.1 Pendekatan Kajian

Pendekatan kajian pemetaan isu di Parlimen Putrajaya dilaksanakan secara sistematik melalui beberapa fasa utama, bermula dengan mesyuarat awalan, kunjung hormat, serta pelaksanaan sesi dialog fokus berkumpulan (*Focus Group Discussion* – FGD) dan lawatan tapak di lapangan. Pendekatan ini bertujuan mengenal pasti isu-isu kritikal yang dihadapi oleh pelbagai kumpulan sasar di kawasan Parlimen Putrajaya lebih tersusun dan bersifat inklusif.

Pada 22 Januari 2026, pasukan APPGM-SDG telah mengadakan mesyuarat awalan (*inception meeting*) bersama YB Datuk Dr. Radzi Jidin, Ahli Parlimen Putrajaya. Pertemuan ini membincangkan gerak kerja APPGM-SDG, proses kajian lapangan bagi pemetaan isu dan pelaksanaan projek, gambaran keadaan semasa di Parlimen Putrajaya, serta pengenalan kumpulan sasar utama. Pasukan APPGM-SDG diwakili oleh Dr. Khairil Izamin Ahmad, Siti Noraiysah Rohim dan Darshini Rawichandran.

Seterusnya, pada 11 Februari 2026, pasukan APPGM-SDG melaksanakan kunjung hormat kepada YBhg. Dato' Mohd Sakeri Abdul Kadir, Presiden Perbadanan Putrajaya, di Kompleks Perbadanan Putrajaya, Presint 3. Kunjung hormat ini bertujuan memperkenalkan peranan serta gerak kerja APPGM-SDG dalam memperkukuh pelaksanaan Matlamat Pembangunan Mampan (SDG) di peringkat Parlimen dan lokaliti, di samping meneroka potensi kerjasama strategik. Hasil pertemuan tersebut, pihak Perbadanan Putrajaya bersetuju untuk menjalinkan kolaborasi bersama APPGM-SDG bagi menjayakan gerak kerja pemetaan isu di Parlimen Putrajaya.

Pasukan penyelidik yang terlibat dalam kajian lapangan ini adalah seperti berikut:

Ketua Penyelidik	: TPr. Nurul Syaza Mazelan
Penyelidik 1	: Dr. Khairil Izamin Ahmad
Penyelidik 2	: Dr. Wan Asiah Nurjannah Wan Ahmad Tajuddin
Penyelidik 3	: Arif Azhad Abdul Ghaffar
Pelatih Industri	: Nur Adilla Anuar

Lawatan pemetaan isu di lapangan dilaksanakan pada 17, 18 dan 22 April 2026. Ringkasan jadual sesi dialog dan lawatan tapak adalah seperti berikut:

Jadual 2. Program Kajian Lapangan Pemetaan Isu Parlimen Putrajaya

TARIKH	SESI DIALOG/FGD
17 April 2026 (Jumaat)	• Sesi Dialog 1: Dialog bersama Persatuan Warga Emas Putrajaya (PerWEP), Pusat Aktiviti Warga Emas (PAWE) dan Kelab Pesara Kerajaan Malaysia (KUPEKMAS) • Sesi Dialog 2: Dialog bersama Belia 4B Putrajaya dan Persatuan Sukan Rekreasi Putrajaya (POUTRECS)
18 April 2026 (Sabtu)	• Sesi Dialog 3: Dialog bersama Majlis Perwakilan Penduduk Wilayah Persekutuan (MPPWP) Putrajaya • Sesi Dialog 4: Dialog bersama Lembaga Kebajikan Perempuan Islam Malaysia (LKPIIM) termasuk Ibu Tunggal (ASNAF) • Sesi Dialog 5: Dialog bersama Komuniti India Putrajaya • Sesi Dialog 6: Dialog bersama Persatuan Orang Kurang Upaya (Procjaya)
22 April 2026 (Rabu)	• Lawatan Tapak 1: Rumah Ibadat, Presint 20, Putrajaya • Lawatan Tapak 2: Sekitar JAKIM hingga ke Masjid Tuanku Mizan Zainal Abidin • Lawatan Tapak 3: Pangsapuri Putra Harmoni / PPAM Presint 9 • Sesi Dialog 7: Dialog bersama Wakil Belia dan Kanak-kanak • Sesi Dialog 8: Dialog bersama Wakil Penduduk Putrajaya

Keseluruhan proses kajian ini menekankan pendekatan partisipatif melalui sesi dialog bersama agensi, persatuan, komuniti dan wakil penduduk. Pendekatan ini membolehkan pengumpulan maklumat secara langsung daripada kumpulan sasar, di samping pengesahan lapangan melalui lawatan tapak bagi mengenal pasti isu-isu berkaitan infrastruktur, aksesibiliti, kebajikan sosial, pendidikan, pekerjaan dan tadbir urus di Parlimen Putrajaya.

2.2 Langkah Etika Semasa Kajian Lapangan

Ketua penyelidik mendapatkan persetujuan daripada peserta terlebih dahulu untuk merekodkan suara dan diambil video dan gambar. Sekiranya, peserta FGD tidak bersetuju apa yang dikatakan untuk direkod dan melarang mengambil gambarnya, maka penyelidikan ini tidak boleh mengambil kira perkara tersebut untuk dilaporkan dan dikongsikan di mana-mana platform. Namun begitu, bagi kajian pemetaan isu di Parlimen Putrajaya, tiada apa-apa halangan daripada pihak peserta.

2.3 Kekangan Lawatan Kajian Lapangan

Sepanjang pelaksanaan lawatan kajian lapangan di Parlimen Putrajaya, beberapa kekangan telah dikenal pasti, namun berjaya ditangani melalui penyesuaian kaedah kerja, penyelarasan bersama pihak Pejabat Parlimen Putrajaya serta inisiatif pasukan penyelidik di lapangan. Kekangan utama adalah berkaitan penetapan awal kumpulan sasaran yang hanya tertumpu kepada enam kumpulan. Ini menyebabkan perancangan asal kajian lapangan hanya merangkumi enam sesi perbincangan kumpulan berfokus atau *Focus Group Discussion* (FGD) yang dijadualkan pada 17 dan 18 April 2026. Walau bagaimanapun, berdasarkan pendekatan metodologi kajian yang menetapkan keperluan lapangan kumpulan sasaran, penyelarasan lanjut telah dilaksanakan bersama pihak Pejabat Parlimen Putrajaya bagi menambah dua lagi sesi FGD pada 22 April 2026 dengan kumpulan sasaran yang lebih terbuka.

Selain itu, pelaksanaan FGD yang berpusat di Kompleks Kejiranan Komuniti Presint 9 turut menghadkan ruang untuk menjalankan lawatan tapak secara langsung sebelum atau selepas setiap sesi FGD. Keadaan ini berlaku kerana tumpuan program pada 17 dan 18 April 2026 adalah kepada pelaksanaan sesi dialog bersama kumpulan sasaran, manakala mobiliti ke lokasi isu yang dibangkitkan oleh peserta adalah terhad daripada segi masa dan penyelarasan lapangan. Bagi mengatasi kekangan tersebut, pasukan penyelidik telah melaksanakan lawatan tapak pada 22 April 2026 melalui inisiatif sendiri bagi mendapatkan gambaran sebenar terhadap beberapa isu yang dikongsikan oleh peserta FGD. Pendekatan ini membolehkan dapatan dialog disemak secara lapangan, khususnya bagi isu berkaitan kemudahan awam, kawasan kediaman, aksesibiliti dan persekitaran komuniti di Parlimen Putrajaya.

2.4 Keterbatasan Kajian

Kajian ini turut mempunyai beberapa keterbatasan yang perlu diambil kira dalam mentafsir dapatan pemetaan isu di Parlimen Putrajaya. Pertama, lokasi FGD dijalankan di tempat yang sama, iaitu di Kompleks Kejiranan Komuniti Presint 9. Pemilihan lokasi ini dibuat berdasarkan kesesuaian ruang, kemudahan awam dan fungsi pusat komuniti tersebut sebagai lokasi utama aktiviti komuniti setempat. Namun begitu, penggunaan satu lokasi FGD menyebabkan pemerhatian langsung terhadap kepelbagaian suasana

fizikal dan sosial di presint lain tidak dapat dilaksanakan secara menyeluruh semasa sesi dialog berlangsung.

Walaupun demikian, pasukan penyelidik telah memastikan penyertaan peserta FGD merangkumi pelbagai kumpulan komuniti daripada sekitar kawasan Parlimen Putrajaya, termasuk kumpulan warga emas, belia, wanita, komuniti India, orang kurang upaya, wakil penduduk serta kumpulan sasaran terbuka. Oleh itu, dapatan kajian ini hendaklah dibaca sebagai gambaran isu berdasarkan kumpulan komuniti yang berjaya dihindungkan dalam tempoh kajian lapangan, dan bukan sebagai gambaran menyeluruh yang mewakili semua lapisan penduduk serta semua presint di Putrajaya. Keterbatasan ini memberi kesan kepada cakupan dapatan, namun tidak menjejaskan nilai analisis kerana dapatan FGD masih disokong melalui kaedah triangulasi merangkumi lawatan tapak, pemerhatian penyelidik dan rujukan sekunder yang berkaitan.

3.0 RANGKUMAN ISU RENTAS SDG

Jadual 3. Rangkuman Isu Rentas SDG

NO	ISU UTAMA	PENERANGAN	DIMENSI	KUMPULAN SASARAN	KAWASAN SASARAN	SDG YANG BERKAITAN
1.	Ketidakselarasan penyediaan dan penggunaan kemudahan tempat letak kenderaan	Nisbah satu unit rumah bagi satu petak tempat letak kenderaan tidak lagi mencukupi bagi keluarga yang memiliki 3-4 kenderaan, menyebabkan kenderaan diletakkan di kawasan yang mengganggu lalu lintas. Petak tempat letak kenderaan OKU kerap disalahgunakan oleh orang awam; pelekat OKU turut tidak diseragamkan di seluruh Malaysia. Tempat letak kenderaan di Hospital Putrajaya dan sekitar masjid semasa solat Jumaat sangat terhad, menyukarkan waris pesakit dan jemaah.	Sosial	1. Penduduk (PPA1M/ Kuarters) 2. OKU 3. Waris Pesakit 4. Jemaah Masjid 5. Orang awam	Presint 9, 11, 15, Hospital Putrajaya.	Matlamat 11: Bandar dan Komuniti Mampan Sasaran 11.2: Menjelang 2030, menyediakan akses kepada sistem pengangkutan yang selamat, berpatutan, boleh dicapai dan mampan kepada semua, meningkatkan keselamatan jalan raya, terutamanya dengan memperluas kemudahan pengangkutan awam, dengan tumpuan khusus pada keperluan golongan berisiko, wanita, kanak-kanak, orang kurang upaya dan warga emas.

NO	ISU UTAMA	PENERANGAN	DIMENSI	KUMPULAN SASARAN	KAWASAN SASARAN	SDG YANG BERKAITAN
		Terdapat juga kemudahan tempat letak kenderaan tambahan yang disediakan tidak digunakan dengan optimum.				
2.	Kelemahan pengurusan kuarters kerajaan dan PPAM	Banyak unit kuarters kerajaan dibiarkan kosong tanpa penyelenggaraan bertahun-tahun sehingga ditumbuhi lalang dan menjadi sarang nyamuk. Unit yang telah siap direnovasi tidak segera diagihkan kepada pemohon yang menunggu (6,000 orang* dalam senarai menunggu). Penyalahgunaan unit PPA1M turut dilaporkan. Contohnya, disewakan atau dijual dalam tempoh larangan 10 tahun akibat penguatkuasaan lemah.	Urus tadbir	1. Penjawat Awam 2. Pemohon Perumahan	Presint 11, PPA1M	Matlamat 11: Bandar dan Komuniti Mampan Sasaran 11.1: Menjelang 2030, memastikan akses kepada perumahan dan perkhidmatan asas yang mencukupi, selamat dan mampu milik untuk semua, serta menaik taraf kawasan sesak.

NO	ISU UTAMA	PENERANGAN	DIMENSI	KUMPULAN SASARAN	KAWASAN SASARAN	SDG YANG BERKAITAN
3.	Tekanan kos sara hidup dan kemiskinan bandar	Harga barangan keperluan, makanan dan sewa premis perniagaan di Putrajaya dilaporkan lebih tinggi berbanding kawasan sekitar. Warga emas turut terpaksa menanggung kos sara hidup anak yang tinggal bersama walaupun telah bersara. Ibu tunggal berdepan gaji bersih yang kecil selepas potongan komitmen, menyukarkan kelayakan bantuan rasmi berasaskan gaji pokok. Pendapatan RM5,000 sebulan dianggap tidak mencukupi menampung kos hidup di Putrajaya.	Ekonomi dan sosial	1. Penjawat Awam Gred Rendah 2. Ibu Tunggal 3. Peniaga Kecil	Seluruh Putrajaya	Matlamat 1: Tiada Kemiskinan Sasaran 1.2: Menjelang 2030, mengurangkan sekurang-kurangnya separuh daripada jumlah lelaki, wanita dan kanak-kanak pada semua peringkat umur yang hidup dalam kemiskinan dalam semua dimensi menurut takrifan kebangsaan.

NO	ISU UTAMA	PENERANGAN	DIMENSI	KUMPULAN SASARAN	KAWASAN SASARAN	SDG YANG BERKAITAN
4.	Kekangan struktur dan capaian pendidikan	Kelas PPKI dilaporkan terlalu padat (18-20 pelajar sekelas), dengan lebih 200 orang* dalam senarai menunggu untuk mendapat tempat dan kekurangan intervensi awal. Terdapat desakan untuk membina Sekolah Kebangsaan Pendidikan Khas (SKPK) berbanding bergantung kepada sistem integrasi sedia ada yang dianggap kurang fokus. Putrajaya hanya mempunyai satu IPTS (di Presint 5), menyebabkan ramai belia terpaksa keluar bandar untuk melanjutkan pelajaran. Tahap literasi dan numerasi pelajar dilaporkan terjejas akibat COVID-19, memerlukan	Sosial	1. Murid Berkeperluan Khas 2. Belia 3. Guru	Sekolah PPKI di Putrajaya IPTS, Presint 5	Matlamat 4: Pendidikan Berkualiti Sasaran 4.5: Menjelang 2030, menghapuskan jurang perbezaan gender dalam pendidikan serta memastikan akses sama rata bagi semua peringkat pendidikan dan latihan vokasional untuk kumpulan berisiko, termasuk orang kurang upaya, orang asli, dan kanak-kanak berisiko.

NO	ISU UTAMA	PENERANGAN	DIMENSI	KUMPULAN SASARAN	KAWASAN SASARAN	SDG YANG BERKAITAN
		perhatian khusus sebelum peralihan ke peringkat pendidikan lebih tinggi.				
5.	Kelemahan perancangan dan pembangunan inklusif	OKU (Procjaya) merasa terpinggir kerana tidak dilibatkan dalam proses perancangan pembangunan atau membuat keputusan awal bagi sesuatu projek, menyebabkan banyak kemudahan dibina tanpa mengambil kira keperluan sebenar mereka. Golongan warga emas turut menyuarakan keperluan pusat transit/<i>daycare</i> dan kompleks komuniti mesra warga emas. Di kawasan perumahan PPA1M Pudina, dilaporkan tiada petak tempat letak kenderaan OKU disediakan di	Tadbir urus	1. OKU	Kompleks kerajaan – Masjid Tuanku Mizan Zainal Abidin PPA1M Pudina	Matlamat 10: Mengurangkan Ketidaksamarataan Sasaran 10.2: Menjelang 2030, memperkasa dan menggalakkan keterangkuman sosial, ekonomi dan politik untuk semua, tanpa mengira umur, jantina, ketidakupayaan, bangsa, etnik, asal usul, agama atau status ekonomi atau status lain.

NO	ISU UTAMA	PENERANGAN	DIMENSI	KUMPULAN SASARAN	KAWASAN SASARAN	SDG YANG BERKAITAN
		setiap blok sejak awal reka bentuk, memaksa penghuni OKU membeli unit tempat letak kenderaan di tempat lain. Kemudahan taktil (guiding block) bagi golongan cacat penglihatan turut tidak diletakkan di lokasi strategik.				

*Dapatan ini diperoleh daripada peserta FGD tetapi masih memerlukan pengesahan selanjutnya.

4.0 GAMBARAN KESELURUHAN PEMETAAN ISU

4.1 Perincian Hasil Dapatan Isu-isu

Jadual 4. Perincian Hasil Dapatan FGD 1

BIL.	ISU	PENERANGAN
FGD 1: Dialog bersama Persatuan Warga Emas Putrajaya (PerWEP), Pusat Aktiviti Warga Emas (PAWE), dan Kelab Pesara Kerajaan Malaysia (KUPEKMAS) Tarikh: 17 April 2026 Bilangan peserta: 26 orang Kaedah FGD: Perbincangan dalam 3 kumpulan		
1.	Keperluan model kelestarian institusi warga emas	PAWE menghadapi masalah kritikal ketiadaan premis tetap. Dalam tempoh lapan tahun, mereka telah berpindah sebanyak empat kali. Mereka memerlukan tempat yang kondusif, tetap, dan berterusan untuk beroperasi. PerWEP juga tidak mempunyai tempat khusus dan terpaksa menyewa dewan (seperti dewan di Presint 8) untuk menjalankan aktiviti, di mana kos sewaan menjadi beban kerana sebelum ini ia diberikan secara percuma. Cadangan untuk mewujudkan pusat transit atau "daycare" bagi warga emas, serta kompleks komuniti khas (seperti di Presint 16) yang dilengkapi kemudahan mesra warga emas. PAWE Putrajaya mempunyai ahli yang ramai (sekitar 558 orang), namun hanya menerima peruntukan tahunan sekitar RM50,000, yang dianggap tidak mencukupi untuk menjalankan aktiviti yang aktif. Kebanyakan ahli bagi PerWEP, PAWE, dan KUPEKMAS adalah daripada kelompok orang yang sama, menunjukkan keperluan untuk penyelarasan yang lebih baik antara persatuan-persatuan ini.

BIL.	ISU	PENERANGAN
		Terdapat keperluan untuk mewujudkan pangkalan data khusus bagi memantau kebajikan warga emas, terutamanya mereka yang terlantar atau menghidap penyakit serius
2.	Keciciran dalam literasi digital	Warga emas mengalami "kejutan budaya" digital dan sukar mengadaptasi teknologi moden seperti aplikasi tempat letak kenderaan pintar, MyDigital ID, MySejahtera, MyJPJ, dan perbankan dalam talian. Penggunaan aplikasi untuk bayaran tempat letak kenderaan sangat menyukarkan mereka, ditambah pula dengan keadaan telefon bimbit yang kadangkala tidak canggih.
3.	Kelemahan perkhidmatan kesihatan untuk golongan rentan	Sistem giliran di klinik yang masih kurang inklusif untuk memberi keutamaan kepada komuniti warga emas. Warga emas terpaksa beratur panjang bersama orang muda di klinik kesihatan. Mereka mencadangkan agar diwujudkan kaunter khas atau laluan pantas (<i>fast lane</i>) untuk warga emas dan OKU. Terdapat kekurangan doktor pakar geriatrik (pakar warga emas), di mana hanya terdapat sekitar 200 orang* pakar sahaja di seluruh Malaysia. Perkhidmatan bas pengantara (<i>shuttle bus</i>) ke hospital atau klinik kesihatan dilaporkan semakin kurang, menyukarkan mereka yang tidak mempunyai kenderaan sendiri.
4.	Tekanan sosioekonomi dan kewangan	Ramai pesara hanya bergantung kepada pencen yang kecil dan menghadapi kesukaran untuk membuat pinjaman bank (seperti pinjaman kereta) kerana faktor usia. Selain itu, ramai warga emas di Putrajaya masih perlu menampung kos sara hidup anak-anak mereka yang tinggal bersama walaupun mereka sudah bersara. Tambahan pula, harga makanan dan barangan di Putrajaya yang semakin meningkat memberikan tekanan tambahan kepada golongan ini.
5.	Persekitaran perumahan kurang kondusif	Masalah pokok besar yang tidak diselenggara menyebabkan akar pokok menaik dan merosakkan laluan pejalan kaki, yang mendatangkan risiko jatuh kepada warga emas. Kepadatan penduduk di kawasan seperti PPA1M menyebabkan persaingan tempat letak kenderaan yang sengit, memaksa mereka berjalan jauh dari tempat letak kereta ke rumah.

*Dapatan ini diperoleh daripada peserta FGD tetapi masih memerlukan pengesahan selanjutnya.

Jadual 5. Perincian Hasil Dapatan FGD 2

BIL.	ISU	PENERANGAN
FGD 2: Dialog bersama Belia 4B Putrajaya dan Persatuan Sukan Rekreasi Putrajaya (POUTRECS) Tarikh: 17 April 2026 Bilangan peserta: 12 orang Kaedah FGD: Perbincangan dalam 2 kumpulan		
1.	Kelemahan mekanisme libat urus dan kekurangan rangkaian kerjasama sistematik	Kesukaran sukar mendapatkan dana dan peluang untuk menganjurkan program komuniti di Putrajaya. Pihak berkuasa sering dilihat lebih gemar melantik syarikat pengurusan acara luar berbanding melibatkan NGO belia tempatan dalam penganjuran aktiviti. Terdapat masalah komunikasi di mana maklumat mengenai peluang program kerajaan sering tidak sampai kepada pemimpin belia di peringkat akar umbi.
2.	Penswastan kemudahan	Walaupun Putrajaya mempunyai banyak kemudahan, proses penswastan kepada pihak ketiga menyebabkan kos sewaan menjadi sangat mahal, sehingga NGO terpaksa menggunakan wang sendiri atau mencari tajaan luar untuk menjalankan aktiviti.
3.	Kelemahan struktur pendidikan dalam pembinaan sahsiah seimbang	Belia menyuarakan kebimbangan mengenai kejutan budaya digital dan akademik akibat pemansuhan peperiksaan besar sebelum SPM. Mereka merasakan pendedahan awal kepada peperiksaan formal penting untuk melatih disiplin dan mental pelajar.
		Musim pandemik COVID-19 dilaporkan memberi kesan kepada tahap literasi dan numerasi pelajar, yang memerlukan perhatian khusus sebelum mereka melangkah ke peringkat pendidikan lebih tinggi.
		Putrajaya kekurangan Institusi Pengajian Tinggi (IPT) dan kolej komuniti, di mana hanya terdapat satu IPTS sahaja yang beroperasi di Presint 5.
		Terdapat keperluan untuk program pengurusan kewangan yang lebih praktikal bagi membantu belia menguruskan ekonomi peribadi mereka.
4.	Ketidaksediaan peluang pekerjaan	Terdapat kekurangan peluang pekerjaan di dalam Putrajaya sendiri, menyebabkan ramai belia terpaksa keluar mencari kerja di kawasan seperti Cyberjaya, Dengkil, atau Bangi.

BIL.	ISU	PENERANGAN
	lokal dengan kelayakan belia	
5.	Kos pemilikan rumah yang tinggi	Belia ingin menjadikan Putrajaya sebagai "kampung" mereka, namun kos pemilikan rumah yang tinggi (antara RM200k hingga RM300k) memaksa mereka untuk terus menyewa atau berpindah keluar dari Putrajaya.
6.	Kekurangan ekosistem pembangunan sukan	Putrajaya kekurangan kompleks sukan khas untuk latihan dan pertandingan, terutamanya bagi sukan seperti silat, bola jaring, dan renang. Program pembangunan atlet jangka panjang dilihat tidak jelas, menyebabkan ramai atlet berbakat dari Putrajaya akhirnya terpaksa mewakili Wilayah Persekutuan (WP) berbanding membawa identiti Putrajaya sendiri.
7.	Kefahaman politik belia masih lemah	Tahap kefahaman tentang sistem demokrasi, perlembagaan, dan proses pilihan raya masih lemah dalam kalangan belia di bawah kategori Undi 18. Mereka masih kurang kesedaran dan pemahaman mendalam mengenai sistem politik semasa. Kecenderungan terpengaruh dengan populisme media sosial (TikTok, Instagram) berbanding menilai manifesto atau keupayaan calon secara rasional.
8.	Kurang penglibatan NGO lokal dalam acara program / festival	Kebanyakan program atau festival di Putrajaya dijalankan di bawah kelolaan peringkat Persekutuan (Kementerian), maka lantikan vendor tidak secara langsung kepada NGO tempatan menyebabkan NGO tempatan Putrajaya kurang bergerak aktif. NGO tempatan berpendapat bahawa mereka lebih memahami keperluan kawasan setempat. Manakala, bagi program di bawah kelolaan MPP juga kurang melibatkan NGO tempatan untuk turut serta. Kos untuk menganjurkan program oleh NGO sendiri juga tinggi, iaitu mencecah RM20,000. Maka, pihak NGO mencadangkan untuk mewujudkan sinergi antara agensi-agensi kerajaan, kementerian, kerajaan tempatan dan komuniti. Walaupun kerajaan mempunyai banyak inisiatif program, namun faedahnya kurang sampai ke komuniti.

Jadual 6. Perincian Hasil Dapatan FGD 3

BIL.	ISU	PENERANGAN
FGD 3: Dialog bersama Majlis Perwakilan Penduduk Wilayah Persekutuan (MPPWP) Putrajaya Tarikh: 18 April 2026 Bilangan peserta: 11 orang Kaedah FGD: Perbincangan dalam 2 kumpulan		
1.	Perancangan infrastruktur dan perkhidmatan pengangkutan yang kurang kondusif	Masalah tempat letak kenderaan di kawasan perumahan (PPA1M dan kuarters) dianggap sebagai isu kritikal kerana nisbah satu unit rumah bagi satu petak tempat letak kenderaan tidak lagi mencukupi bagi keluarga yang kini memiliki 3 hingga 4 buah kenderaan. Keadaan ini menyebabkan kenderaan diletakkan secara bertindih (<i>double parking</i>) atau di bahu jalan, yang turut menjejaskan akses bagi kenderaan kecemasan seperti ambulans dan bomba.
		Trafik menjadi sangat sesak pada waktu puncak, terutamanya di kawasan sekolah-sekolah baru dan premis kediaman yang padat seperti di Presint 15. Terdapat keperluan mendesak untuk mengkaji semula aliran trafik dan akses keluar masuk di kawasan yang sedang membangun.
		Walaupun perkhidmatan bas tersedia, ia dilaporkan tidak sampai ke semua kawasan yang diperlukan oleh penduduk, menyebabkan pergantungan yang tinggi kepada kenderaan peribadi.
2.	Tekanan sosioekonomi	Penduduk mengadu mengenai harga barangan keperluan dan makanan di Putrajaya yang lebih mahal berbanding kawasan luar. Penjawat awam gred rendah dilaporkan mempunyai kuasa beli yang sangat lemah, di mana pendapatan RM5,000 sebulan dianggap tidak mencukupi untuk menampung kos hidup di sini.
		Kadar sewa bagi premis perniagaan dan <i>food court</i> milik Perbadanan Putrajaya (PPj) dianggap terlalu tinggi, yang akhirnya menyumbang kepada peningkatan harga makanan kepada pengguna.
		Penduduk terbeban dengan kenaikan cukai pintu setiap tahun serta kos penyelenggaraan bangunan (seperti lif) yang tidak setimpal dengan kualiti perkhidmatan yang diterima.

BIL.	ISU	PENERANGAN
3.	Kelemahan pengurusan perumahan kuarters dan PPAM	Terdapat banyak unit kuarters kerajaan yang kosong dan dibiarkan tanpa penyelenggaraan dalam tempoh lama, namun pada masa yang sama terdapat senarai menunggu (<i>waiting list</i>) yang mencecah 6,000 orang*.
		Walaupun terdapat syarat bahawa rumah PPA1M tidak boleh disewakan atau dijual dalam tempoh 10 tahun pertama, penguatkuasaan dilaporkan lemah dan masih terdapat pemilik yang melanggar peraturan tersebut.
		Terdapat aduan mengenai pelantikan kontraktor "Alibaba" yang menyebabkan projek perumahan atau penyelenggaraan tidak berkualiti.
4.	Gangguan hidupan liar	Gangguan monyet, babi hutan, dan anjing liar sangat kerap berlaku di kawasan kejiranan. Monyet dilaporkan merosakkan bumbung rumah, manakala babi hutan sering muncul di kawasan belakang depoh dan perumahan. Penduduk merasakan sistem aduan sedia ada (SISPAA) perlu lebih cekap dan mesra pengguna, serta memerlukan pemantauan yang lebih konsisten daripada pihak berkuasa tempatan.
5.	Keperluan sokongan logistik dan kemudahan	Pada masa ini, hanya tiga jawatan tertinggi dalam MPPWP yang menerima elaun, manakala ahli jawatankuasa lain terpaksa menggunakan wang sendiri untuk menjalankan aktiviti komuniti. MPPWP bertindak sebagai jambatan antara penduduk dan Perbadanan Putrajaya, namun mereka memerlukan sokongan yang lebih padu terutamanya dalam mendapatkan ruang aktiviti secara percuma.

*Dapatan ini diperolehi daripada peserta FGD tetapi masih memerlukan pengesahan selanjutnya.

Jadual 7. Perincian Hasil Dapatan FGD 4

BIL.	ISU	PENERANGAN
FGD 4: Dialog bersama Lembaga Kebajikan Perempuan Islam Malaysia (LKPIIM) termasuk Ibu Tunggal (ASNAF) Tarikh: 18 April 2026 Bilangan peserta: 11 orang Kaedah FGD: Perbincangan dalam 2 kumpulan		
1.	Beban kewangan keluarga	Ibu tunggal berdepan cabaran besar dalam menanggung kos persekolahan anak-anak, termasuk belanja program sekolah dan harga makanan di kantin yang mahal. Malah, terdapat juga kes di mana anak terpaksa berhenti daripada menyambung pelajaran di IPT kerana kesempitan wang untuk menyara hidup di universiti.
2.	Jurang kelayakan dan kepatutan kadar bantuan	Ramai ibu tunggal tidak layak menerima bantuan (seperti Baitulmal atau JKM) kerana agensi hanya melihat kepada gaji pokok, bukannya gaji bersih. Keadaan ini sangat membebankan kerana gaji bersih mereka sering kali sangat kecil setelah ditolak pelbagai komitmen. Bantuan bulanan sedia ada (seperti RM350 untuk makan anak) dianggap tidak mencukupi untuk menampung kos hidup di Putrajaya. Terdapat cadangan untuk mewujudkan pangkalan data yang lebih inklusif dengan mengambil kira jumlah tanggungan dan status kesihatan dalam pengagihan bantuan.
3.	Keperluan kebajikan psikososial	Golongan ibu tunggal sering dipinggirkan atau dipandang negatif disebabkan status mereka, yang mewujudkan persekitaran komuniti yang "toksik" bagi mereka. Anak-anak ibu tunggal dilaporkan cenderung menjadi introvert dan turut merasai tekanan emosi serta stigma yang dihadapi ibu mereka. Tekanan hidup yang melampau menyebabkan ramai ibu tunggal menghadapi penyakit berkaitan tekanan seperti darah tinggi, kencing manis, malah ada yang menghidap kanser. Terdapat

BIL.	ISU	PENERANGAN
		keperluan mendesak untuk sokongan rohani dan ekosistem emosi yang berterusan, bukan sekadar bantuan material.
4.	Kelemahan pengurusan perumahan kuarters dan PPAM	Ibu tunggal yang tinggal di kuarters kerajaan berdepan kebimbangan apabila diarahkan keluar (notis 3 bulan) selepas kematian suami atau penceraian. Masalah di kawasan perumahan seperti lif rosak dan kualiti air yang tidak bersih (contohnya di PPAM Putra Harmoni/ Flat Hijau) sangat menyukarkan rutin harian mereka.
5.	Kekangan logistik dan birokrasi persekolahan	Perkhidmatan bas sekolah dilaporkan tidak sampai ke sesetengah kawasan atau sudah penuh. Ini memaksa ibu tunggal bergantung kepada van persendirian yang lebih mahal atau menguruskan pengangkutan sendiri yang menjejaskan waktu kerja mereka. Borang sekolah yang mewajibkan nama dua penjaga menyukarkan ibu tunggal. Mereka terpaksa meletakkan nama saudara lain. Namun, akhirnya boleh menyebabkan mereka gagal mendapat bantuan persekolahan.
6.	Cadangan pemerkasaan ibu tunggal	Mewujudkan pusat pemulihan atau transit di Putrajaya yang bersifat holistik untuk membantu wanita berdikari. Menyediakan peluang pendapatan sampingan bagi yang berminat untuk menceburi bidang perniagaan (<i>affiliate</i>/e-dagang) atau aktiviti kebun komuniti untuk menambah pendapatan, walaupun terdapat kekangan ruang di sesetengah presint.

Jadual 8. Perincian Hasil Dapatan FGD 5

BIL.	ISU	PENERANGAN
FGD 5: Dialog bersama wakil Komuniti India Tarikh: 18 April 2026 Bilangan peserta: 10 orang Kaedah FGD: Perbincangan dalam 2 kumpulan		
1.	Diskriminasi sosial	Kesukaran komuniti India menyewa rumah di Putrajaya kerana terdapat pemilik yang menetapkan syarat "untuk Muslim sahaja", menyebabkan mereka sukar mencari tempat tinggal walaupun bekerja di Putrajaya.
		Komuniti India juga melaporkan peluang pekerjaan yang sangat terhad dalam sektor awam di Putrajaya. Ramai belia India terpaksa berpindah keluar untuk mencari peluang pekerjaan yang lebih baik.
		Kontraktor India mendakwa mereka sering kali hanya diberikan peluang sebagai sub-kontraktor di bawah syarikat Bumiputera walaupun mereka mempunyai kelayakan dan kepakaran yang mencukupi.
2.	Keperluan kemudahan khusus dan keagamaan	Terdapat keperluan mendesak untuk membaiki kemudahan krematorium di Putrajaya. Dilaporkan dua daripada empat mesin pembakaran sedia ada telah rosak, dan kos pembakaran di luar Putrajaya adalah jauh lebih mahal.
		Pembinaan kuil menghadapi masalah vandalisme dan kekangan kewangan yang besar. Komuniti juga merasa terkilan kerana tidak dilibatkan dalam perbincangan awal atau <i>townhall</i> mengenai reka bentuk dan perancangan kuil tersebut.
3.	Keterbatasan pendidikan dan bahasa	Putrajaya tidak mempunyai SJKT, maka komuniti mencadangkan agar sekurang-kurangnya sebuah sekolah kebangsaan dipilih untuk dijadikan pusat pembelajaran Bahasa Tamil yang lebih berkesan.

BIL.	ISU	PENERANGAN
4.	Kelemahan struktur penyertaan urus tadbir dalam kalangan komuniti India	Terdapat keperluan mendesak untuk melantik seorang Ketua Komuniti India (KK) atau mewujudkan platform rasmi bagi membolehkan mereka berkumpul dan menyuarakan masalah secara terus kepada pihak berkuasa.
		Komuniti India merasa "diabaikan" kerana maklumat mengenai bantuan kerajaan (seperti melalui MITRA) sering tidak sampai ke peringkat akar umbi.
		Ketiadaan penglibatan atau sesi pertemuan yang konsisten bersama wakil rakyat, menyebabkan suara komuniti India sering terpinggir daripada perancangan pembangunan bandar.
5.	Tekanan sosioekonomi dan jurang kebajikan	Harga barangan runcit dan sayur-sayuran di luar kemampuan kuasa beli komuniti India di Putrajaya.
		Terdapat golongan India yang tergolong dalam asnaf, ibu tunggal, dan OKU yang memerlukan bantuan. Namun, ketiadaan kewujudan statistik khusus menyukarkan penyaluran bantuan tersebut.

Jadual 9. Perincian Hasil Dapatan FGD 6

BIL.	ISU	PENERANGAN
FGD 6: Dialog Bersama Persatuan Orang Kurang Upaya (Procjaya) Tarikh: 18 April 2026 Bilangan peserta: 6 orang Kaedah FGD: Perbincangan dalam 1 kumpulan		
1.	Kelemahan sistem perkhidmatan pengangkutan khusus untuk OKU	Golongan OKU, terutamanya cacat penglihatan, bergantung kepada Grab sebagai pengangkutan utama. Walau bagaimanapun, tambang yang terlalu mahal pada waktu puncak (sekitar 4.00 petang hingga 7.00 malam) membebankan mereka. Mereka melaporkan bahawa potongan diskaun Grab untuk OKU yang wujud sebelum ini kini sudah tiada. Golongan ini menghadapi kos sara hidup yang lebih tinggi kerana perlu menanggung kos pengubahsuaian kenderaan serta harga peralatan bantuan yang mahal. Perkhidmatan bas dilaporkan tidak mempunyai akses yang baik ke perhentian bas. Malah ada orang awam yang meletakkan kenderaan di perhentian bas sehingga menyukarkan OKU. Perkhidmatan "door-to-door" seperti Rapid Mobiliti juga tidak mempunyai akses ke perhentian bas.
2.	Perancangan pembangunan dan aktiviti tidak inklusif dan mesra pengguna OKU	Laluan taktil untuk golongan cacat penglihatan dilaporkan semakin berkurang dan tidak diletakkan di tempat yang strategik. Sebagai contoh, taktil di Kompleks Islam Putrajaya menyukarkan mereka untuk bergerak ke tempat solat Jumaat. Di kawasan perumahan PPA1M Pudina, dilaporkan tiada petak tempat letak kenderaan OKU di setiap blok. Ini memaksa penghuni OKU membeli unit tempat letak kenderaan di tempat lain, yang mendatangkan beban kepada mereka.

BIL.	ISU	PENERANGAN
		Komuniti OKU juga kurang dilibatkan dalam proses perancangan pembangunan daripada peringkat awal. Terdapat beberapa pembangunan yang mengambil inisiatif untuk melibatkan OKU dalam mengaudit bangunan. Namun, proses tersebut dianggap terlambat untuk diaudit kerana bangunan telah siap dibina dan akan memerlukan kos yang tinggi sekiranya terdapat kesilapan dan keperluan penambahbaikan. Ini menyebabkan banyak kemudahan dibina tanpa mengambil kira keperluan sebenar OKU. Bunyi pada lampu isyarat pejalan kaki perlu dikuatkan lagi bagi membantu golongan cacat penglihatan melintas dengan selamat. Program sosial sering kali tidak merangkumi semua kategori OKU. Contohnya, ketiadaan jurubahasa isyarat bagi golongan OKU pendengaran. Data OKU (JKM) dilaporkan tidak dikemas kini dan maklumat mengenainya bersifat sulit. Ia menyukarkan pihak lain untuk merujuk atau membantu golongan yang terkesan.
3.	Kepadatan kelas pendidikan khas	Di sekolah harian, pelajar dengan pelbagai kategori ketidakupayaan (<i>multi-disabilities</i>) diletakkan dalam satu kelas yang sama. Kelas juga dilaporkan terlalu padat dengan kapasiti sehingga 20 orang pelajar dalam satu kelas. Terdapat lebih 200 orang* dalam senarai menunggu untuk mendapatkan tempat di sekolah pendidikan khas.

*Dapatan ini diperolehi daripada peserta FGD tetapi masih memerlukan pengesahan selanjutnya.

Jadual 10. Perincian Hasil Dapatan FGD 7

BIL.	ISU	PENERANGAN
FGD 7: Dialog Bersama Wakil Belia dan Kanak-Kanak Tarikh: 18 April 2026 Bilangan peserta: 14 orang Kaedah FGD: Perbincangan dalam 2 kumpulan		
1.	Kepadatan kelas pendidikan khas	Kelas PPKI dilaporkan terlalu padat dengan 18 orang murid bagi satu kelas, jauh melebihi kapasiti ideal. Terdapat lebih 200 orang* dalam senarai menunggu untuk memasuki PPKI di Putrajaya. Terdapat desakan untuk membina Sekolah Kebangsaan Pendidikan Khas (SKPK) bagi memberikan fokus lebih baik berbanding sistem integrasi sedia ada.
2.	Kelemahan sistem pendidikan bagi pelajar lemah dan berkeperluan khas	Murid daripada keluarga berpendapatan rendah sukar mendapat terapi awal kerana kos tinggi, menyebabkan 60 peratus murid PPKI masih tidak mampu bertutur dan 60 peratus pelajar masih memakai lampin. Selain itu, terdapat juga cadangan untuk menyediakan taska berkeperluan khas sebagai langkah intervensi awal. Masih terdapat masalah literasi dan numerasi yang ketara dalam kalangan murid kesan daripada musim Covid-19.
3.	Penswastan kemudahan dan kelemahan sistem pengurusan kemudahan awam	Banyak kemudahan PPj diwastakan, menyebabkan kos sewaan tinggi yang tidak mampu ditanggung oleh kelab sukan tempatan. Putrajaya kekurangan kemudahan khusus untuk sukan seperti bola jaring, seni bela diri dan renang. Pihak penganjur perlu berebut dengan orang awam untuk tempahan kemudahan. Sebagai contoh, latihan renang terhad di Presint 6. Manakala kemudahan renang yang lain ketiadaan peralatan dan terdapat larangan aktiviti bimbingan (<i>coaching</i>) secara bebas.

BIL.	ISU	PENERANGAN
4.	Peminggiran sosial	Kes vaping, buli, pornografi (video lucah), dan kehamilan bawah umur semakin membimbangkan di sekolah. Namun begitu, guru tidak dapat mengambil tindakan kerana ibu bapa cenderung membuat aduan terus kepada SISPAA, PDRM, atau KPM. Antara punca berlaku aktiviti-aktiviti ini adalah pengaruh teknologi semasa serta kurang perhatian dan pemantauan daripada keluarga.
5.	Keperluan kemudahan institusi pendidikan	Terdapat keperluan untuk menyemak semula jumlah populasi akan datang dan kesediaan kemudahan institusi pendidikan semasa. Belia berpendapat bahawa, jumlah sekolah menengah pada masa akan datang tidak mencukupi memandangkan tren pelajar tidak ramai berpindah ke sekolah berasrama. Selain itu, belia juga berpendapat pusat tuisyen dan pengajian kerohanian di Putrajaya masih terhad.
6.	Kesediaan pelaksanaan dasar baharu	Polisi kemasukan murid berumur 6 tahun ke Darjah 1 telah menimbulkan kebimbangan dalam kalangan guru kerana ketiadaan garis panduan yang jelas. Tambahan pula, silibus baharu dijangka diperkenalkan pada tahun 2027. Pada masa ini, kebanyakan sekolah rendah hanya beroperasi pada satu sesi pagi sahaja. Walau bagaimanapun, pada tahun hadapan, sistem dua sesi dijangka dilaksanakan di mana sesi pagi dikhaskan untuk sekolah rendah manakala sesi petang untuk kelas KAFA. Isu kekurangan bilangan sekolah juga perlu diberi perhatian serius.
7.	Kebimbangan keselamatan kanak-kanak	Satu kes lemas yang berlaku pada 1 April 2024 mewujudkan kebimbangan bahawa kanak-kanak di Putrajaya tidak mempunyai kemahiran asas renang untuk menyelamatkan diri. Tambahan pula, Putrajaya dikelilingi oleh badan air yang besar seperti tasik.

BIL.	ISU	PENERANGAN
		Ibu bapa menghadapi kesukaran untuk menghantar anak-anak ke kelas renang kerana kosnya yang mahal. Dilaporkan bahawa kos bagi satu sesi kelas renang adalah RM80, manakala pakej 6 sesi mencecah RM200. Kawasan tebing tasik, terutamanya di Presint 5, dilaporkan mempunyai tebing yang tinggi dan curam. Ketiadaan pagar keselamatan yang sewajarnya serta penyelenggaraan tebing yang lemah akan meningkatkan risiko kanak-kanak terjatuh ke dalam air.
8.	Kekurangan sokongan kepada peniaga tempatan	Peniaga tempatan di Putrajaya menghadapi pelbagai cabaran. Ini termasuk lambakan kedai makan, sewa premis yang tinggi, kurangnya pemantauan dan tindakan oleh PBT terhadap peniaga yang melanggar syarat, serta persaingan tidak sihat dengan peniaga luar (terutamanya semasa acara). Selain itu, tiada sokongan pemasaran daripada PPj, maklumat tender dan peluang perniagaan yang tidak jelas, serta keutamaan premis tidak diberikan kepada penduduk tempatan. Cadangan termasuk memberikan subsidi khas dan mengutamakan peniaga penduduk Putrajaya.
9.	Pengurusan kemudahan awam dan keperluan tempatan	Pengenalan sistem parking berbayar di kawasan perniagaan Putrajaya telah memberi kesan negatif kepada peniaga tempatan. Ramai pelanggan enggan datang kerana terpaksa membayar yuran parkir, menyebabkan bilangan pengunjung berkurangan. Akibatnya, sebahagian pelanggan memilih untuk meletakkan kenderaan di tepi jalan secara tidak sah. Amalan ini bukan sahaja mengganggu kelancaran trafik tetapi menimbulkan kesesakan dan risiko keselamatan di sekitar kawasan tersebut.

*Dapatan ini diperolehi daripada peserta FGD tetapi masih memerlukan pengesahan selanjutnya.

Jadual 11. Perincian Hasil Dapatan FGD 8

BIL.	ISU	PENERANGAN
FGD 8: Dialog Bersama Wakil Penduduk Putrajaya Tarikh: 18 April 2026 Bilangan peserta: 8 orang Kaedah FGD: Perbincangan dalam 2 kumpulan		
1.	Konflik pengurusan tempat letak kenderaan dan sikap pengguna	Masalah tempat letak kenderaan kritikal di kondominium seperti Saujana Aster dan Sakura (Presint 11) di mana penduduk sering dikenakan saman oleh pihak berkuasa walaupun ruang tempat letak kenderaan sedia ada tidak mencukupi. Tempat letak kenderaan di Hospital Putrajaya terhad sehingga menyukarkan waris pesakit. Terdapat cadangan agar waris diberikan kemudahan tempat letak kenderaan khas atau sistem "check-in" seperti hotel bagi memudahkan urusan. Semasa solat Jumaat, tempat letak kenderaan bertindih menyebabkan kesesakan melampau, dan penduduk mencadangkan agar teks khutbah menyelitkan peringatan tentang adab tempat letak kenderaan agar tidak menyusahkan orang lain. Walaupun terdapat bangunan parkir bertingkat (seperti di Presint 5), ramai penduduk tetap memilih untuk parkir di tepi jalan kerana tidak mahu mendaki ke tingkat atas atau membayar sewa. Ia akhirnya menghalang laluan kecemasan seperti ambulans dan bomba.
2.	Kelemahan pengurusan kuarters kerajaan	Terdapat lambakan kuarters kerajaan yang dikosongkan dan dibiarkan tanpa penyelenggaraan selama bertahun-tahun sehingga ditumbuhi lalang dan menjadi sarang nyamuk. Walaupun banyak unit kosong (terutamanya di Presint 11), terdapat senarai menunggu yang sangat panjang mencecah 3,000 hingga 6,000 orang*. Penduduk mempersoalkan mengapa unit yang sudah siap diubahsuai (<i>renovate</i>) tidak segera diberikan kepada pemohon.

BIL.	ISU	PENERANGAN
3.	Gangguan hidupan liar	Gangguan monyet menjadi masalah besar apabila hidupan liar ini merosakkan bumbung rumah dan mencabut atap. Ini memaksa penduduk mengupah kontraktor sendiri untuk memotong dahan pokok yang menjadi laluan monyet.
		Babi hutan dan musang kerap dilihat berkeliaran di kawasan perumahan dan belakang depoh. Ia mendatangkan kebimbangan keselamatan kepada penduduk.
4.	Kelemahan sistem aduan dan tindakan susulan	Penduduk mengadu sistem aduan SISPAAs terlalu rumit kerana memerlukan " <i>login</i> " bagi setiap aduan baru, selain tiada pemantauan konsisten terhadap tindakan susulan.
		Taman permainan dilaporkan tidak diselenggara dengan baik secara berkala oleh Perbadanan Putrajaya (PPj) dan hanya bertindak selepas aduan dibuat.
5.	Halangan birokrasi dan perbezaan politik mempengaruhi perpaduan komuniti	Peranan MPP dilihat kadangkala terhad oleh kepentingan politik, di mana sesetengah aktiviti komuniti hanya boleh dijalankan jika tidak melibatkan pihak pembangkang. Penduduk melaporkan bahawa sokongan atau kerjasama daripada MPP hanya boleh diperoleh sekiranya pihak penganjur tidak menjemput Ahli Parlimen (YB) daripada pihak pembangkang dalam aktiviti yang dijalankan.

*Dapatan ini diperoleh daripada peserta FGD tetapi masih memerlukan pengesahan selanjutnya.

4.2 Pengutamaan Isu

4.2.1 Pengutamaan Isu 1: Keterbatasan ruang ketiga untuk aktiviti sosial dan interaksi komuniti

Putrajaya mempunyai kepadatan penduduk yang semakin meningkat terutamanya apabila Rancangan Pemajuan Putrajaya telah menyasarkan 305,000 orang penduduk menjelang 2050. Namun, penyediaan "ruang ketiga" atau hab komuniti masih tidak selari dengan pertumbuhan ini. Struktur bandar berasaskan presint dan corak kehidupan komuniti belum disokong secara seimbang oleh penyediaan ruang sosial yang tetap, inklusif dan mudah dicapai. Walaupun Putrajaya dirancang sebagai bandar dalam taman dengan jaringan taman metropolitan, tasik, *wetland*, kompleks kejiranan dan kemudahan awam, dapatan lapangan menunjukkan bahawa ruang-ruang tersebut belum sepenuhnya berfungsi sebagai hab komuniti harian yang mampu menampung keperluan interaksi sosial, aktiviti persatuan, pembelajaran komuniti, penjagaan warga emas, pembangunan belia dan keterangkuman kumpulan minoriti.

Keperluan ini jelas melalui dapatan FGD warga emas apabila PAWE Putrajaya, yang mempunyai sekitar 558 orang ahli, dilaporkan terpaksa berpindah sebanyak empat kali dalam tempoh lapan tahun akibat ketiadaan premis tetap. Keadaan ini bukan sahaja menjejaskan kelangsungan aktiviti warga emas, malah menggambarkan kelemahan penyediaan institusi komuniti yang stabil bagi kumpulan rentan. Dalam konteks Putrajaya yang mempunyai sasaran penduduk 305,000 orang menjelang 2050, kekangan premis tetap untuk warga emas menunjukkan jurang antara perancangan fizikal bandar dengan keperluan sosial komuniti yang semakin berkembang.

Selain itu, kos sewaan dewan yang sebelum ini percuma tetapi kini menjadi beban kepada NGO seperti PerWEP turut menunjukkan bahawa akses kepada kemudahan komuniti semakin bergantung kepada kemampuan kewangan organisasi. Dapatan FGD belia dan wakil penduduk pula memperkukuh isu yang sama apabila NGO tempatan menyatakan kesukaran mendapatkan ruang, dana dan peluang penganjuran program, sedangkan mereka merupakan aktor penting dalam menggerakkan aktiviti sosial serta pembangunan komuniti setempat. Hal ini menunjukkan bahawa isu ruang ketiga bukan sekadar isu fizikal, tetapi turut berkait dengan tadbir urus kemudahan, kos penggunaan, keutamaan akses dan mekanisme libat urus antara komuniti dengan pihak berkuasa tempatan.

Dapatan bersama wakil komuniti India menunjukkan bahawa kira-kira 800 keluarga India di Putrajaya tidak mempunyai ruang berkumpul yang konsisten. Manakala projek kuil komuniti turut berdepan kekangan akibat pembekuan dana geran sebanyak RM5 juta sejak tahun 2020. Keadaan ini memperlihatkan bahawa kekurangan ruang ketiga boleh menyumbang kepada peminggiran sosial, kelemahan jaringan sokongan komuniti dan

keterbatasan saluran komunikasi antara kumpulan masyarakat dengan institusi tempatan. Oleh itu, isu ini perlu diberi keutamaan kerana ia merentas dimensi sosial, ekonomi dan tadbir urus serta berkait langsung dengan SDG 10, SDG 11 dan SDG 17, khususnya dalam aspek keterangkuman sosial, akses kepada ruang awam yang selamat dan perkongsian pelaksanaan pembangunan komuniti.

Jadual 12. Ringkasan Isu 1

Permasalahan berkaitan dengan isu	1. Ketiadaan ruang ketiga atau hab komuniti yang tetap, inklusif dan mudah dicapai untuk menyokong aktiviti sosial, pembelajaran komuniti, interaksi antara generasi dan program pembangunan setempat. 2. PAWE Putrajaya tidak mempunyai premis tetap dan dilaporkan telah berpindah sebanyak empat kali dalam tempoh lapan tahun, sekali gus menjejaskan kesinambungan aktiviti warga emas. 3. Kos sewaan dewan dan kemudahan awam membebankan persatuan serta NGO komuniti, menyebabkan aktiviti sosial bergantung kepada kemampuan kewangan organisasi. 4. Komuniti minoriti, termasuk komuniti India, masih berdepan kekurangan ruang berkumpul yang konsisten untuk aktiviti sosial, kebudayaan, keagamaan dan jaringan sokongan komuniti. 5. Penyediaan ruang awam sedia ada belum sepenuhnya berfungsi sebagai hab komuniti harian kerana wujud kelemahan dari aspek tadbir urus, keutamaan akses, penyelarasan jadual dan mekanisme libat urus komuniti.
Cadangan	1. Mewujudkan atau menetapkan ruang ketiga komuniti secara tetap di kawasan strategik sebagai hab aktiviti warga emas, belia, persatuan penduduk, NGO dan komuniti minoriti. 2. Menyediakan model penggunaan kemudahan yang lebih mampu guna, termasuk kadar

	sewaan khas, pengecualian bayaran bersasar atau kuota penggunaan berkala bagi program komuniti berimpak sosial. - Memperkukuh kebun komuniti sebagai ruang interaksi sosial, pembelajaran pertanian bandar, keterjaminan makanan dan aktiviti antara generasi. - Mengoptimumkan tanah komuniti atau kawasan lapang yang sesuai untuk projek kebun komuniti, aktiviti kejiranan dan program komuniti berskala kecil. - Mewujudkan mekanisme penyelarasan antara Perbadanan Putrajaya, MPP, persatuan warga emas, NGO belia dan wakil komuniti bagi mengurus jadual, akses dan penggunaan ruang secara adil. - Membina pangkalan data dan kalendar aktiviti komuniti setempat supaya keperluan ruang, kumpulan pengguna dan program berkala dapat dirancang dengan lebih sistematik.
Kumpulan Terjejas	Warga emas, pesara, penduduk Putrajaya
Kawasan	Presint 11, Putrajaya
SDG BERKAITAN DENGAN ISU UTAMA	
SDG yang berkaitan	Sasaran SDG berkaitan
SDG 2: Sifar Kebuluran	Sasaran 2.3: Menjelang 2030, menggandakan produktiviti pertanian dan pendapatan pengeluar makanan berskala kecil, termasuk melalui akses kepada sumber produktif, pengetahuan, perkhidmatan kewangan, pasaran dan peluang nilai tambah.
SDG 10: Mengurangkan Ketidaksamarataan	Sasaran 10.2: Menjelang 2030, memperkasa dan menggalakkan keterangkuman sosial, ekonomi dan politik untuk semua, tanpa mengira umur, ketidakupayaan, etnik, agama atau status ekonomi.
SDG 11: Bandar dan Komuniti Mampan	Sasaran 11.7: Menjelang 2030, menyediakan akses sejagat kepada ruang awam dan kawasan hijau yang selamat, inklusif dan mudah dicapai, khususnya untuk

	wanita, kanak-kanak, warga emas dan orang kurang upaya.
SDG 17: Perkongsian untuk Matlamat	Sasaran 17.17: Menggalakkan dan memperkuat perkongsian awam, awam-swasta dan masyarakat sivil yang berkesan, berasaskan pengalaman serta strategi sumber perkongsian.

4.2.2 Pengutamaan Isu 2: Risiko keselamatan kanak-kanak di kawasan berair terbuka

Risiko keselamatan kanak-kanak di kawasan berair terbuka merupakan isu keutamaan yang wajar diberi perhatian dalam konteks Parlimen Putrajaya. Hal ini kerana ciri fizikal bandar ini sangat berkait rapat dengan kewujudan Tasik Putrajaya, *wetland* buatan manusia, taman metropolitan dan kawasan rekreasi awam yang terbuka kepada penduduk serta pelawat. Berdasarkan gambaran geografi dan topografi, Putrajaya dibangunkan sebagai bandar dalam taman dengan elemen tasik, *wetland*, jambatan, laluan pejalan kaki dan taman-taman awam sebagai sebahagian daripada identiti bandar. Walaupun elemen ini menyumbang kepada kualiti landskap, rekreasi, pelancongan bandar dan kesejahteraan komuniti, ia pada masa yang sama mewujudkan pendedahan harian kepada risiko air terbuka, khususnya bagi kanak-kanak yang belum mempunyai kemahiran asas renang, kawalan diri di kawasan air atau kefahaman yang mencukupi tentang bahaya tebing tasik dan badan air yang tidak berpagar sepenuhnya.

Dapatan FGD bersama wakil belia dan kanak-kanak memperkuat kebimbangan ini apabila peserta melaporkan satu kes lemas pada 1 April 2024 yang memberi kesan langsung terhadap persepsi keselamatan komuniti. Kes tersebut menimbulkan persoalan dasar yang lebih luas, iaitu sejauh mana kanak-kanak di Putrajaya dilengkapi dengan kemahiran kemandirian air, kemahiran asas menyelamatkan diri dan pengetahuan tentang tingkah laku selamat di kawasan berair. Dalam suasana bandar yang mempunyai badan air berskala besar dan mudah diakses, kebergantungan kepada pengawasan ibu bapa semata-mata tidak mencukupi. Contohnya, kanak-kanak yang bermain atau berbasikal berhampiran tebing tasik, menghadiri aktiviti keluarga di taman tepi air, atau mengikuti acara komuniti berhampiran kawasan marina berisiko terdedah kepada kejadian tergelincir, terjatuh atau panik apabila berada terlalu hampir dengan air. Isu ini juga perlu dinilai dalam konteks akses dan kos. Hasil dapatan daripada FGD bersama NGO kanak-kanak melaporkan bahawa ibu bapa menghadapi kekangan kewangan untuk menghantar anak-anak mengikuti kelas renang kerana kos satu sesi boleh mencecah sekitar RM80, manakala pakej beberapa sesi pula sekitar RM200. Bagi keluarga berpendapatan rendah, ibu tunggal, penjawat awam gred rendah atau isi rumah yang sedang berdepan tekanan kos sara hidup, kos latihan renang boleh dianggap sebagai keperluan tambahan yang sukar dipenuhi. Keadaan ini menyebabkan kemahiran

keselamatan air berpotensi menjadi kemahiran yang hanya dapat diakses oleh keluarga yang mampu, sedangkan risiko lemas tidak tertakluk kepada status pendapatan. Dalam erti kata lain, isu keselamatan air turut mempunyai dimensi ketaksamaan sosial kerana kanak-kanak daripada keluarga kurang berkemampuan lebih cenderung tidak mendapat latihan renang berstruktur walaupun tinggal di kawasan bandar yang mempunyai pendedahan kepada tasik dan kemudahan air.

Dapatan lapangan turut menunjukkan bahawa kawasan tebing tasik, khususnya di sekitar Presint 5, mempunyai ciri fizikal yang boleh meningkatkan risiko keselamatan seperti tebing tinggi, cerun yang curam, ketiadaan pagar keselamatan yang mencukupi dan tahap penyelenggaraan tebing yang perlu dipertingkatkan. Risiko ini menjadi lebih signifikan apabila kawasan tersebut turut menjadi lokasi rekreasi, pergerakan keluarga, aktiviti sukan dan penggunaan kemudahan awam seperti Kompleks Renang Marina Putrajaya. Keperluan intervensi bukan sahaja melibatkan latihan renang, tetapi turut merangkumi audit keselamatan fizikal kawasan tebing, pemasangan pagar atau pengadang di lokasi berisiko, papan tanda amaran, pencahayaan yang mencukupi, rondaan keselamatan, serta prosedur tindak balas kecemasan yang jelas.

Di Malaysia, laporan Jabatan Bomba dan Penyelamat yang dilaporkan media pada 2026 merekodkan 619 panggilan kecemasan melibatkan kejadian lemas kanak-kanak dan remaja antara 2021 hingga April 2026, dengan sungai dan tali air mencatatkan bahagian terbesar kes, diikuti pantai, air terjun, jeram, tasik dan lombong. Maklumat ini menunjukkan bahawa pencegahan lemas perlu dilihat sebagai tanggungjawab merentas agensi, termasuk pihak berkuasa tempatan, agensi keselamatan, institusi pendidikan, komuniti, pengusaha kemudahan rekreasi dan keluarga.

Jadual 13. Ringkasan Isu 2

Permasalahan berkaitan dengan isu	1. Kanak-kanak terdedah kepada risiko lemas kerana Putrajaya mempunyai badan air terbuka berskala besar seperti tasik, <i>wetland</i> dan kawasan rekreasi tepi air. 2. Kebanyakan kanak-kanak, khususnya daripada keluarga berpendapatan rendah, belum mempunyai akses yang mencukupi kepada kelas renang dan latihan keselamatan air. 3. Kos kelas renang yang tinggi membataskan penyertaan keluarga B40, ibu tunggal dan isi rumah yang berdepan tekanan kos sara hidup.
--	--

	4. Kawasan tebing tasik di Presint 5 dilaporkan mempunyai tebing tinggi dan curam, selain memerlukan penambahbaikan dari aspek pagar keselamatan, papan tanda amaran dan penyelenggaraan fizikal. 5. Ketiadaan program keselamatan air komuniti yang tersusun boleh menyebabkan risiko berulang, khususnya semasa aktiviti keluarga, acara komuniti dan rekreasi hujung minggu.
Cadangan	1. Melaksanakan program renang asas dan kemandirian air secara bersasar kepada kanak-kanak B40 serta kumpulan rentan. 2. Memperkenalkan modul keselamatan air terbuka yang merangkumi teknik terapung, tindakan ketika panik, penggunaan jaket keselamatan dan simulasi kecemasan. 3. Menjalankan audit keselamatan di kawasan tebing tasik, marina dan laluan rekreasi berhampiran air bagi mengenal pasti lokasi berisiko tinggi. 4. Memasang atau menambah baik pagar keselamatan, papan tanda amaran, pencahayaan dan kelengkapan penyelamatan asas di lokasi tumpuan awam. 5. Mewujudkan kerjasama antara Perbadanan Putrajaya, agensi keselamatan, sekolah, NGO belia dan komuniti ibu bapa bagi membina budaya keselamatan air secara berterusan.
Kumpulan Terjejas	Kanak-kanak
Kawasan	Kompleks Renang Marina Putrajaya, Presint 5
SDG BERKAITAN DENGAN ISU UTAMA	
SDG yang berkaitan	Sasaran SDG berkaitan
SDG 3: Kesihatan Baik dan Kesejahteraan	Sasaran 3.4: Mengurangkan kematian pramatang dan meningkatkan kesejahteraan melalui pencegahan risiko kesihatan awam yang boleh dielakkan.

SDG 4: Pendidikan Berkualiti	Sasaran 4.7: Memastikan semua murid memperoleh pengetahuan dan kemahiran yang menyokong gaya hidup selamat, mampan dan bertanggungjawab.
SDG 10: Mengurangkan Ketidaksamarataan	Sasaran 10.2: Memperkasa keterangkuman sosial semua golongan, termasuk kanak-kanak daripada keluarga berpendapatan rendah, agar mendapat akses kepada kemahiran keselamatan air.
SDG 11: Bandar dan Komuniti Mampan	Sasaran 11.7: Menyediakan akses kepada ruang awam dan kawasan rekreasi yang selamat, inklusif serta boleh dicapai oleh semua.

4.2.3 Pengutamaan Isu 3: Penglibatan belia yang masih terhad dalam aktiviti sosial dan pembangunan komuniti

Penglibatan belia yang masih terhad dalam aktiviti sosial dan pembangunan komuniti merupakan isu keutamaan yang signifikan dalam konteks Parlimen Putrajaya kerana golongan belia bukan sahaja merupakan penyambung generasi komuniti setempat, tetapi juga kumpulan penting yang berpotensi menjadi penggerak kepada aktiviti sosial, kesukarelawanan, sukan, keusahawanan komuniti dan kepimpinan akar umbi. Berdasarkan dapatan FGD 2 bersama Belia 4B Putrajaya dan Persatuan Sukan Rekreasi Putrajaya (POUTRECS), penglibatan belia tempatan masih berdepan kekangan struktur, khususnya daripada aspek akses kepada ruang, dana, peluang penganjuran program dan mekanisme libat urus yang sistematik dengan agensi kerajaan serta pihak berkuasa tempatan.

Dapatan FGD 2 juga menunjukkan bahawa NGO belia tempatan menghadapi kesukaran mendapatkan dana dan peluang untuk menganjurkan program komuniti di Putrajaya. Peserta turut menyatakan bahawa pihak berkuasa sering dilihat lebih cenderung melantik syarikat pengurusan acara luar berbanding melibatkan NGO belia tempatan dalam penganjuran aktiviti. Keadaan ini memberi kesan kepada rasa pemilikan belia terhadap pembangunan kawasan sendiri kerana mereka tidak dilibatkan secara langsung dalam proses merancang, melaksana dan menilai program komuniti. Sebagai contoh, apabila festival, program belia, karnival komuniti atau acara sukan dianjurkan tanpa penglibatan langsung daripada NGO tempatan. Belia tempatan hanya menjadi peserta atau penonton, bukan rakan pelaksana yang membina pengalaman kepimpinan, jaringan kerja dan kemahiran pengurusan projek.

Isu ini turut berkait dengan kelemahan aliran maklumat dan komunikasi antara agensi, pihak penganjur program dan pemimpin belia akar umbi. FGD 2 dan 7 merekodkan bahawa maklumat mengenai peluang tender gerai, program kerajaan atau ruang kolaborasi sering tidak sampai kepada pemimpin belia di peringkat komuniti. Akibatnya,

organisasi belia yang sepatutnya menjadi jambatan antara dasar kerajaan dengan keperluan generasi muda tidak dapat memainkan peranan secara optimum. Contohnya, sekiranya maklumat program ekonomi belia, ruang niaga semasa acara, latihan keusahawanan atau peluang sukarelawan hanya disampaikan kepada rangkaian tertentu, maka belia yang tidak berada dalam rangkaian rasmi akan terus tercicir daripada ekosistem pembangunan komuniti.

Selain itu, penswastaan kemudahan awam turut menjadi faktor yang mengehadkan keupayaan belia untuk menggerakkan aktiviti sosial secara konsisten. Walaupun Putrajaya mempunyai pelbagai kemudahan komuniti, sukan dan rekreasi, kos sewaan yang tinggi menyebabkan NGO belia terpaksa menggunakan dana sendiri atau mencari tajaan luar bagi melaksanakan program. Daripada sudut pembangunan belia, keadaan ini boleh melemahkan kesinambungan aktiviti kerana program bergantung kepada kemampuan kewangan jangka pendek, bukan kepada ekosistem sokongan yang stabil. Sebagai contoh, kelab sukan tempatan yang ingin menjalankan latihan berkala, bengkel kepimpinan atau program kesukarelawanan terpaksa mengehadkan penyertaan, mengurangkan kekerapan aktiviti atau membatalkan program sekiranya kos ruang dan kemudahan tidak mampu ditanggung.

Dapatan FGD 7 bersama wakil belia dan kanak-kanak turut memperkukuh keperluan intervensi belia apabila peserta menyentuh isu peminggiran sosial, pengaruh teknologi, vaping, buli dan salah laku dalam kalangan pelajar. Walaupun isu ini berkait dengan persekitaran sekolah dan keluarga, ia juga menunjukkan keperluan untuk menyediakan platform pembangunan belia yang lebih tersusun, positif dan berterusan di luar waktu persekolahan. Aktiviti sosial, sukan, kepimpinan, kesukarelawanan dan projek komuniti boleh menjadi saluran alternatif untuk membina disiplin, keyakinan, identiti setempat dan keupayaan membuat keputusan dalam kalangan belia. Tanpa platform yang konsisten, belia lebih mudah menjadi penerima pasif kepada pengaruh digital dan budaya semasa, berbanding menjadi agen perubahan yang aktif dalam komuniti.

Dalam konteks Putrajaya sebagai bandar pentadbiran negara, penglibatan belia yang terhad juga mempunyai implikasi terhadap pembangunan kepimpinan masa hadapan. Putrajaya mempunyai aset fizikal, institusi kerajaan, ruang awam dan jaringan komuniti yang berpotensi menjadi makmal pembangunan belia berasaskan SDG. Namun, potensi ini hanya dapat dimanfaatkan sekiranya belia diberi ruang sebagai rakan strategik, bukan sekadar peserta program. Oleh itu, isu ini perlu diberi keutamaan melalui pendekatan pembangunan kapasiti yang merangkumi latihan kepimpinan, pengurusan projek komuniti, literasi kewangan, advokasi dasar tempatan, sukarelawan komuniti, pembangunan sukan dan kolaborasi rentas agensi.

Jadual 14. Ringkasan Isu 3

Permasalahan berkaitan dengan isu	1. NGO belia tempatan menghadapi kesukaran mendapatkan dana, ruang dan peluang untuk menganjurkan program komuniti secara konsisten. 2. Penglibatan NGO tempatan dalam program, festival dan acara awam masih terhad kerana penganjuran lebih banyak melibatkan pihak luar atau vendor acara. 3. Maklumat mengenai peluang program, tender gerai, ruang kolaborasi dan inisiatif kerajaan tidak sampai secara menyeluruh kepada pemimpin belia akar umbi. 4. Kos sewaan kemudahan awam dan sukan yang tinggi membataskan aktiviti belia, sukan, kesukarelawanan dan pembangunan komuniti. 5. Belia memerlukan platform pembangunan kapasiti yang lebih tersusun bagi membina kepimpinan, kemahiran pengurusan projek, literasi kewangan dan kesedaran komuniti.
Cadangan	1. Menubuhkan akademi belia sebagai platform latihan kepimpinan, pengurusan projek komuniti, literasi kewangan dan kesukarelawanan belia. 2. Mewujudkan libat urus berkala antara NGO belia, Perbadanan Putrajaya, MPP, agensi kerajaan dan penganjur acara bagi melibatkan belia dalam perancangan program. 3. Menyediakan geran mikro atau sokongan kewangan bersasar kepada NGO belia tempatan untuk melaksanakan program sosial, sukan dan projek komuniti. 4. Memberi akses ruang aktiviti yang lebih mampu guna melalui kadar sewaan khas atau kuota penggunaan kemudahan awam untuk program belia. 5. Mewujudkan sistem maklumat berpusat bagi hebahan peluang program, tender, latihan,

	sukarelawan dan kolaborasi kepada pemimpin belia akar umbi. 6. Melaksanakan projek rintis komuniti yang diketuai belia seperti program sukan, kempen sosial, sukarelawan dan bengkel keusahawanan kecil.
Kumpulan Terjejas	Belia
Kawasan	Keseluruhan Parlimen Putrajaya
SDG BERKAITAN DENGAN ISU UTAMA	
SDG yang berkaitan	Sasaran SDG berkaitan
SDG 4: Pendidikan Berkualiti	Sasaran 4.4: Menjelang 2030, meningkatkan bilangan belia dan orang dewasa yang mempunyai kemahiran relevan, termasuk kemahiran teknikal, vokasional, keusahawanan dan kemahiran untuk pekerjaan yang baik.
SDG 8: Pekerjaan yang Baik dan Pertumbuhan Ekonomi	Sasaran 8.6: Menjelang 2030, mengurangkan dengan ketara kadar belia yang tidak berada dalam pekerjaan, pendidikan atau latihan.
SDG 11: Bandar dan Komuniti Mampan	Sasaran 11.7: Menyediakan akses kepada ruang awam yang selamat, inklusif dan mudah dicapai bagi menyokong aktiviti sosial serta pembangunan komuniti.
SDG 16: Keamanan, Keadilan dan Institusi yang Kuat	Sasaran 16.7: Memastikan pembuatan keputusan yang responsif, inklusif, partisipatif dan mewakili semua peringkat.
SDG 17: Perkongsian untuk Matlamat	Sasaran 17.17: Menggalakkan perkongsian awam, awam-swasta dan masyarakat sivil yang berkesan bagi menyokong pelaksanaan program komuniti.

4.2.4 Pengutamaan Isu 4: Tahap literasi pelajar pasca-COVID yang membimbangkan

Tahap literasi pelajar pasca-COVID yang membimbangkan merupakan isu yang perlu diberi perhatian dalam konteks Parlimen Putrajaya kerana ia memberi kesan langsung kepada kualiti pembelajaran, keyakinan murid, kesediaan memasuki tahap pendidikan seterusnya dan keupayaan jangka panjang generasi muda untuk berdaya saing. Berdasarkan dapatan FGD 2 bersama Belia 4B Putrajaya dan Persatuan Sukan Rekreasi Putrajaya (POUTRECS), peserta menyatakan bahawa musim pandemik COVID-19 telah memberi kesan kepada tahap literasi dan numerasi pelajar, khususnya apabila

pembelajaran formal terganggu, interaksi bersemuka dengan guru berkurang dan sebahagian murid tidak dapat mengikuti pembelajaran dalam talian secara optimum.

Dapatan FGD 7 bersama wakil belia dan kanak-kanak turut memperkukuh isu ini apabila peserta melaporkan bahawa masih terdapat masalah literasi dan numerasi yang ketara dalam kalangan murid kesan daripada musim COVID-19. Isu ini bukan sekadar merujuk kepada kelemahan membaca semata-mata, tetapi turut melibatkan keupayaan memahami arahan, membina ayat, menguasai asas nombor, mengikuti kandungan subjek lain dan mengekalkan tumpuan dalam bilik darjah. Sebagai contoh, murid yang belum lancar membaca pada usia sekolah rendah berisiko menghadapi kesukaran memahami soalan matematik, arahan tugas, bahan sains dan kandungan pembelajaran harian. Jika keadaan ini tidak ditangani awal, jurang pembelajaran akan bertambah besar apabila murid naik ke tahap persekolahan yang lebih tinggi.

Isu literasi ini juga perlu dilihat bersama dapatan FGD 6 dan FGD 7 berhubung kepadatan kelas pendidikan khas serta kelewatan intervensi awal bagi murid berkeperluan khas. Peserta FGD melaporkan bahawa kelas Program Pendidikan Khas Integrasi (PPKI) terlalu padat, iaitu sekitar 18 hingga 20 murid dalam satu kelas, selain terdapat lebih 200 orang dalam senarai menunggu untuk mendapatkan tempat dalam pendidikan khas di Putrajaya. Keadaan ini menunjukkan bahawa cabaran literasi tidak hanya melibatkan murid arus perdana, tetapi turut memberi kesan lebih besar kepada murid yang memerlukan sokongan pembelajaran khusus, terapi awal, bimbingan individual dan persekitaran kelas yang lebih kecil. Tanpa pengesanan awal dan intervensi bersasar, murid lemah literasi berisiko terus tercicir secara senyap walaupun masih berada dalam sistem persekolahan.

Faktor sosioekonomi turut menyumbang kepada keterbatasan pemulihan pembelajaran. Dapatan FGD 4 bersama Lembaga Kebajikan Perempuan Islam Malaysia (LKPIIM) dan ibu tunggal menunjukkan bahawa terdapat keluarga yang berdepan beban kos persekolahan, pengangkutan, makanan dan keperluan harian anak. Dalam keadaan sedemikian, akses kepada kelas tambahan, tuisyen, bahan bacaan, peranti pembelajaran atau sokongan pemulihan di luar waktu sekolah boleh menjadi terhad. Contohnya, murid daripada keluarga berpendapatan rendah mungkin tidak dapat mengikuti kelas pemulihan berbayar walaupun memerlukan bimbingan membaca secara intensif. Hal ini menjadikan isu literasi pasca-COVID bukan sahaja isu pendidikan, tetapi juga isu ketaksamaan sosial dan perlindungan kanak-kanak.

Data sekunder turut menyokong keperluan intervensi pemulihan literasi secara serius. Laporan PISA 2022 menunjukkan prestasi Malaysia menurun dalam tiga domain utama, iaitu matematik, sains dan bacaan, dengan skor literasi bacaan menurun daripada 415

mata pada PISA 2018 kepada 388 mata pada PISA 2022. Kementerian Pendidikan turut menyatakan bahawa kehilangan pembelajaran semasa pandemik COVID-19 merupakan antara faktor yang mempengaruhi pencapaian tersebut. Di peringkat global, Bank Dunia, UNESCO, UNICEF dan rakan pembangunan lain turut menegaskan bahawa krisis pembelajaran pasca-pandemik telah meningkatkan risiko “learning poverty”, iaitu keadaan apabila kanak-kanak tidak mampu membaca dan memahami teks mudah menjelang umur 10 tahun. Dapatan ini memperkukuh keperluan supaya intervensi literasi di Putrajaya dilaksanakan secara awal, berstruktur dan berasaskan komuniti.

Pendekatan yang boleh digunakan termasuk saringan awal tahap bacaan, kelas membaca intensif secara percuma, modul fonik dan suku kata, aktiviti membaca kreatif, sokongan sukarelawan komuniti, penglibatan ibu bapa serta pemantauan kemajuan murid melalui ujian pra dan pasca. Melalui pendekatan komuniti yang konsisten, program ini berpotensi mengurangkan keciciran literasi awal, meningkatkan keyakinan kanak-kanak dan menyokong pemulihan pembelajaran yang lebih inklusif di Putrajaya.

Jadual 15. Ringkasan Isu 4

Permasalahan berkaitan dengan isu	1. Tahap literasi dan numerasi sebahagian murid dilaporkan masih terjejas akibat gangguan pembelajaran semasa pandemik COVID-19. 2. Murid yang belum menguasai kemahiran membaca asas berisiko ketinggalan dalam subjek lain kerana sukar memahami arahan, soalan dan bahan pembelajaran. 3. Kepadatan kelas PPKI serta senarai menunggu pendidikan khas menjejaskan keupayaan intervensi awal secara individual kepada murid yang memerlukan sokongan khusus. 4. Keluarga berpendapatan rendah dan ibu tunggal berdepan kekangan kos untuk mendapatkan kelas tambahan, bahan bacaan, peranti atau sokongan pembelajaran luar sekolah. 5. Ketiadaan program pemulihan literasi komuniti yang tersusun boleh menyebabkan jurang pembelajaran berterusan selepas murid naik ke tahap persekolahan lebih tinggi.
---	---

Cadangan	1. Melaksanakan saringan awal literasi dan numerasi bagi mengenal pasti murid yang memerlukan intervensi segera. 2. Menyediakan kelas membaca intensif percuma menggunakan modul fonik, suku kata, frasa, ayat dan pemahaman asas. 3. Mewujudkan Sudut Bacaan Komuniti Pintar sebagai ruang sokongan bacaan di kawasan kejiranan atau pusat komuniti. 4. Melibatkan guru, sukarelawan komuniti, belia dan ibu bapa sebagai pembimbing bacaan secara berkala. 5. Mengadakan ujian pra dan pasca serta pemantauan kemajuan murid sekurang-kurangnya selama tiga hingga enam bulan. 6. Mengutamakan penyertaan kanak-kanak daripada keluarga B40, ibu tunggal dan murid yang dikenal pasti lemah literasi selepas COVID-19.
Kumpulan Terjejas	Kanak-kanak (umur 6–10 tahun) yang mempunyai masalah membaca
Kawasan	Keseluruhan Parlimen Putrajaya
SDG BERKAITAN DENGAN ISU UTAMA	
SDG yang berkaitan	Sasaran SDG berkaitan
SDG 1: Tiada Kemiskinan	Sasaran 1.2: Mengurangkan kemiskinan dalam semua dimensi, termasuk kesan kekangan sosioekonomi terhadap peluang pembelajaran kanak-kanak.
SDG 4: Pendidikan Berkualiti	Sasaran 4.1: Memastikan semua kanak-kanak menamatkan pendidikan rendah dan menengah yang percuma, saksama dan berkualiti dengan hasil pembelajaran yang relevan dan berkesan. Sasaran 4.5: Menghapuskan jurang akses pendidikan dan memastikan kumpulan berisiko, termasuk murid berkeperluan khas dan kanak-kanak rentan, mendapat peluang pembelajaran yang sama rata.

	Sasaran 4.6: Memastikan semua belia dan sebahagian besar orang dewasa mencapai literasi serta numerasi.
SDG 10: Mengurangkan Ketidaksamarataan	Sasaran 10.2: Memperkasa keterangkuman sosial semua golongan, termasuk kanak-kanak daripada keluarga berpendapatan rendah, agar tidak tercicir daripada peluang pembelajaran asas.

4.2.5 Pengutamaan Isu 5: Kelemahan struktur pembangunan sosioekonomi golongan rentan

Kelemahan struktur pembangunan sosioekonomi golongan rentan, khususnya warga emas, ibu tunggal dan pekerja kolar biru, merupakan isu keutamaan yang perlu diberi perhatian dalam konteks Parlimen Putrajaya. Walaupun Putrajaya sering dilihat sebagai bandar pentadbiran yang tersusun, berpendapatan tinggi dan mempunyai akses kepada pelbagai kemudahan awam, dapatan lapangan menunjukkan bahawa masih terdapat kumpulan penduduk yang berdepan tekanan kos sara hidup, keterbatasan akses bantuan, ketidakstabilan perumahan, kekangan mobiliti dan peluang ekonomi yang tidak seimbang. Keadaan ini menunjukkan bahawa cabaran sosioekonomi di Putrajaya tidak semestinya muncul dalam bentuk kemiskinan tegar semata-mata, tetapi lebih ketara sebagai kemiskinan bandar, tekanan pendapatan boleh guna dan kerentanan isi rumah yang mudah terjejas apabila berlaku perubahan pekerjaan, kesihatan, status perkahwinan atau tanggungan keluarga.

Data sekunder terkini memperkukuh keperluan untuk memahami isu ini secara lebih berhati-hati. Berdasarkan maklumat Kementerian Ekonomi melalui Bank Data Kemiskinan Nasional eKasih sehingga akhir 2024, Wilayah Persekutuan Putrajaya direkodkan sebagai antara negeri dan wilayah yang mencapai status sifar miskin tegar. Namun, status sifar miskin tegar tidak bermaksud semua isi rumah di Putrajaya bebas daripada tekanan ekonomi. *OpenDOSM* menjelaskan bahawa kemiskinan tegar merujuk isi rumah yang pendapatan kasarnya berada di bawah Pendapatan Garis Kemiskinan Makanan, manakala kemiskinan mutlak pula merujuk isi rumah di bawah Pendapatan Garis Kemiskinan bagi memenuhi keperluan asas. Dalam konteks bandar berpendapatan tinggi seperti Putrajaya, isu yang lebih ketara ialah kewujudan isi rumah berpendapatan rendah atau B40 yang tidak semestinya dikategorikan sebagai miskin tegar, tetapi masih bergelut untuk menampung kos sewa, makanan, pengangkutan, persekolahan, kesihatan dan penyelenggaraan kehidupan harian.

Keadaan ini sangat relevan dengan profil Putrajaya yang merekodkan purata pendapatan isi rumah yang tinggi berbanding kebanyakan negeri lain. Data HIES 2024 yang dilaporkan melalui sumber sekunder menunjukkan pendapatan median isi rumah Putrajaya antara yang tertinggi di Malaysia, namun angka purata atau median tidak semestinya

mencerminkan tekanan sebenar kumpulan rentan di peringkat mikro. Putrajaya mempunyai kelompok pekerja sokongan, pekerja pembersihan, pengawal keselamatan, pemandu, pembantu kedai, pekerja kontrak, pekerja penyelenggaraan dan perkhidmatan domestik yang menyokong operasi bandar, tetapi pendapatan mereka lazimnya tidak setara dengan kos hidup setempat. Golongan ini boleh tergolong sebagai pekerja kolar biru yang bekerja di Putrajaya tetapi tidak mampu tinggal berhampiran tempat kerja, atau tinggal dalam keadaan perumahan yang padat kerana kos sewa dan pemilikan rumah yang tinggi.

Dapatan FGD 1 bersama warga emas menunjukkan bahawa ramai pesara bergantung kepada pencen yang kecil dan masih perlu menanggung kos hidup anak-anak yang tinggal bersama walaupun telah bersara. Dalam keadaan kos makanan, barangan keperluan dan perkhidmatan bandar yang tinggi, warga emas bukan sahaja berdepan tekanan kewangan, malah turut berdepan kerentanan kesihatan, mobiliti dan akses kepada perkhidmatan. Contohnya, warga emas yang tinggal di kawasan perumahan padat dan perlu berjalan jauh dari tempat letak kenderaan ke rumah akibat kekurangan parkir. Hal ini menunjukkan bahawa isu warga emas bukan sahaja berkaitan bantuan tunai, tetapi turut melibatkan reka bentuk bandar, penyediaan sokongan komuniti, pengangkutan, kesihatan dan perumahan yang mesra usia.

Dapatan FGD 4 bersama LKPIM dan ibu tunggal pula menunjukkan bahawa kelemahan struktur bantuan sosial masih berlaku apabila kelayakan bantuan sering dinilai berdasarkan gaji pokok, sedangkan gaji bersih selepas potongan komitmen adalah jauh lebih kecil. Ibu tunggal turut berdepan beban kos persekolahan, makanan, pengangkutan anak, sewaan atau penyelenggaraan rumah serta tekanan psikososial. Bagi ibu tunggal yang tinggal di kuarters kerajaan, risiko diarahkan keluar selepas kematian suami atau perceraian menimbulkan ketidakstabilan perumahan yang serius. Dalam konteks kos perumahan Putrajaya yang tinggi, keadaan tersebut berpotensi meningkatkan risiko ketidakstabilan tempat tinggal ibu tunggal, khususnya apabila mereka perlu mencari pilihan perumahan alternatif yang lebih mampu ditanggung atau bergantung kepada jaringan keluarga sebagai sokongan sementara.

Isu perumahan dan kepadatan isi rumah turut perlu dikaitkan secara langsung dengan tekanan sosioekonomi golongan rentan. Dapatan FGD 3 dan FGD 8 menunjukkan bahawa kawasan perumahan seperti PPA1M, PPAM dan kuarters berdepan masalah tempat letak kenderaan kerana nisbah satu unit rumah kepada satu petak parkir tidak lagi mencukupi bagi isi rumah yang mempunyai beberapa kenderaan. Keadaan ini bukan semata-mata isu sikap pengguna jalan raya, tetapi berkait dengan struktur isi rumah bandar yang semakin kompleks. Apabila beberapa generasi atau beberapa orang penyewa tinggal dalam satu unit rumah akibat kos perumahan tinggi, jumlah kenderaan

bagi satu rumah turut meningkat. Kesannya, berlaku parkir bertindih, kesesakan di kawasan perumahan, halangan kepada kenderaan kecemasan dan tekanan harian kepada penduduk.

Bagi pekerja kolar biru dan pekerja sektor sokongan bandar, cabaran sosioekonomi perlu dibaca bersama struktur ekonomi Putrajaya yang banyak bergantung kepada perkhidmatan pembersihan, keselamatan, penyelenggaraan, makanan dan minuman, pengangkutan, logistik harian serta pengurusan kemudahan. Walaupun kumpulan ini menyumbang kepada kelancaran operasi bandar pentadbiran negara, dapatan lapangan menunjukkan bahawa kumpulan rentan yang bekerja dalam sektor bergaji rendah atau tidak stabil masih berdepan tekanan kos hidup, kekangan masa, isu kesihatan, kebergantungan kepada pengangkutan awam dan keterbatasan jaringan sokongan keluarga. Sebagai contoh, dapatan FGD berkaitan ibu tunggal menunjukkan terdapat peserta yang bekerja dalam sektor perkhidmatan di Putrajaya, mempunyai masalah kesihatan, tidak memiliki kenderaan sendiri dan perlu bergantung kepada pengangkutan awam sambil mengurus keperluan anak-anak. Walaupun kes ini tidak mewakili semua pekerja kolar biru, ia menggambarkan bagaimana gabungan pendapatan terhad, tanggungan keluarga, kesihatan dan mobiliti harian boleh meningkatkan kerentanan sosioekonomi dalam kalangan penduduk bekerja di Putrajaya.

Sehubungan itu, pengutamaan isu ini menuntut pendekatan pembangunan sosioekonomi yang lebih menyeluruh dan berasaskan data mikro. Intervensi tidak wajar terhad kepada bantuan sekali beri, sebaliknya perlu merangkumi pemetaan isi rumah rentan, semakan semula kelayakan bantuan berdasarkan pendapatan boleh guna, sokongan perumahan transisi, akses pekerjaan dan latihan kemahiran, bantuan pengangkutan, sokongan psikososial serta penambahbaikan ekosistem perumahan mampu milik. Isu ini juga perlu diurus secara rentas agensi melibatkan Perbadanan Putrajaya, ICU JPM, JKM, agensi perumahan, institusi zakat, persatuan komuniti, majikan kontraktor dan wakil penduduk. Dengan pendekatan yang lebih tersusun, Putrajaya boleh mengekalkan pencapaian sifar miskin tegar sambil memastikan kumpulan rentan bandar tidak tercicir daripada pembangunan sosioekonomi yang inklusif.

Jadual 16. Ringkasan Isu 5

Permasalahan berkaitan dengan isu	1. Status sifar miskin tegar tidak menggambarkan sepenuhnya tekanan ekonomi isi rumah rentan yang masih berdepan kos sara hidup bandar yang tinggi. 2. Warga emas dan pesara masih menanggung kos anak atau ahli keluarga yang tinggal bersama akibat tekanan perumahan dan pendapatan keluarga. 3. Ibu tunggal berdepan jurang kelayakan bantuan kerana penilaian sering berdasarkan gaji pokok, bukan pendapatan bersih selepas komitmen dan jumlah tanggungan. 4. Kos perumahan yang tinggi menyebabkan isi rumah tinggal lebih padat, lalu meningkatkan bilangan kenderaan bagi satu unit rumah dan menambah kesesakan parkir di kawasan PPA1M, PPAM serta kuarters. 5. Pekerja kolar biru yang menyokong fungsi bandar berdepan gaji rendah, ketidaktentuan kerja kontrak, kos pengangkutan tinggi dan akses terhad kepada latihan peningkatan kemahiran.
Cadangan	1. Membangunkan pangkalan data mikro isi rumah rentan Putrajaya yang menggabungkan maklumat pendapatan bersih, tanggungan, status perumahan, kesihatan dan keperluan bantuan. 2. Menyemak semula mekanisme kelayakan bantuan supaya mengambil kira pendapatan boleh guna, jumlah tanggungan dan kos hidup sebenar di Putrajaya. 3. Menyediakan sokongan perumahan transisi atau dasar perlindungan khas kepada ibu tunggal, warga emas dan keluarga rentan yang berisiko kehilangan tempat tinggal. 4. Memperluas program peningkatan kemahiran, penempatan kerja dan peluang pendapatan sampingan bagi pekerja kolar biru serta ibu tunggal.

	5. Menambah baik pengurusan parkir dan mobiliti kawasan perumahan padat melalui audit isi rumah, penyusunan parkir, penguatkuasaan adil dan pilihan pengangkutan komuniti. 6. Mewujudkan kerjasama rentas agensi antara PPj, ICU JPM, JKM, agensi perumahan, institusi zakat, majikan kontraktor dan wakil komuniti bagi menyelaraskan sokongan sosioekonomi rentan.
Kumpulan Terjejas	Warga emas, pesara, ibu tunggal, pekerja kolar biru, keluarga B40, penjawat awam gred rendah dan isi rumah berpendapatan rendah.
Kawasan	Seluruh Parlimen Putrajaya, khususnya kawasan PPA1M, PPAM, kuarters kerajaan, Presint 9, Presint 11, Presint 15 dan kawasan perumahan berkepadatan tinggi.
SDG BERKAITAN DENGAN ISU UTAMA	
SDG yang berkaitan	Sasaran SDG berkaitan
SDG 1: Tiada Kemiskinan	Sasaran 1.2: Mengurangkan kemiskinan dalam semua dimensi, termasuk kerentanan ekonomi isi rumah bandar yang tidak semestinya tergolong sebagai miskin tegar. Sasaran 1.3: Melaksanakan sistem perlindungan sosial yang sesuai bagi semua golongan, khususnya warga emas, ibu tunggal dan pekerja berpendapatan rendah.
SDG 8: Pekerjaan yang Baik dan Pertumbuhan Ekonomi	Sasaran 8.3: Menggalakkan dasar yang menyokong aktiviti produktif, keusahawanan, pekerjaan baik serta pertumbuhan perusahaan mikro dan kecil. Sasaran 8.5: Mencapai pekerjaan produktif dan kerja yang baik untuk semua, termasuk wanita, pekerja berpendapatan rendah dan kumpulan rentan.
SDG 10: Mengurangkan Ketidaksamarataan	Sasaran 10.2: Memperkasa keterangkuman sosial dan ekonomi semua golongan tanpa mengira umur, jantina, status ekonomi atau latar belakang.
SDG 11: Bandar dan Komuniti Mampan	Sasaran 11.1: Memastikan akses kepada perumahan dan perkhidmatan asas yang mencukupi, selamat serta mampu milik untuk semua.

5.0 PENGENALPASTIAN PROJEK PENYELESAIAN

Terdapat tiga (3) projek utama telah dikenalpasti bagi Parlimen Putrajaya bagi menyelesaikan beberapa isu yang berbangkit.

	PROJEK 1	PROJEK 2	PROJEK 3	PROJEK 4
Tajuk Projek	Kebun Komuniti Lestari Wilayah – Memperkasa Komuniti dengan Pertanian Bandar dan Keterjaminan Makanan	PUTRAREnang – Intervensi Kemandirian Air Kanak-Kanak B40 Putrajaya	Akademi Aspirasi Belia Putrajaya	Inisiatif Literasi Pintar Komuniti Putrajaya
SDG Berkaitan	SDG 2, 8, 11, 12	SDG 3, 4, 10, 11	SDG 4, 11, 17	SDG 1, 4, 10
Objektif	1. Meningkatkan keterjaminan makanan melalui pertanian komuniti. 2. Membina kemahiran asas pertanian bandar (penanaman tembikai). 3. Menjana pendapatan kecil melalui hasil tuaian. 4. Mengoptimumkan penggunaan tanah komuniti secara produktif.	1. Melatih kemahiran renang asas dan keselamatan air. 2. Mengurangkan risiko kemalangan air dalam komuniti. 3. Meningkatkan keyakinan diri dan kecergasan fizikal kanak-kanak. 4. Memanfaatkan fasiliti awam secara inklusif.	1. Membangunkan kapasiti kepimpinan belia. 2. Melatih belia merancang dan melaksanakan projek komuniti berasaskan SDG. 3. Mengukuhkan jaringan kerjasama antara belia, agensi kerajaan dan komuniti. 4. Melahirkan pemimpin muda yang berdaya saing.	1. Membasmi buta literasi awal dalam komuniti Putrajaya. 2. Menyediakan kelas membaca intensif secara percuma. 3. Meningkatkan kecekapan kognitif dan keyakinan kanak-kanak. 4. Menyokong ekosistem perlindungan sosial komuniti.

	PROJEK 1	PROJEK 2	PROJEK 3	PROJEK 4
Hasil Jangkaan	1. Kebun komuniti beroperasi sepenuhnya. 2. Peserta menguasai teknik penanaman tembikai konvensional. 3. Tuaian pertama dalam tempoh 3 bulan. 4. Struktur pengurusan kebun komuniti diwujudkan.	1. 30 peserta menamatkan latihan renang asas. 2. Minimum 90% menunjukkan peningkatan kemahiran. 3. Model pembelajaran komuniti untuk kohort baharu.	1. Menghasilkan cadangan projek komuniti berasaskan SDG. 2. Peningkatan kemahiran kepimpinan, komunikasi dan pengurusan projek. 3. Rangkaian alumni belia diwujudkan.	1. Minimum 85–90% peserta menguasai kemahiran membaca asas. 2. Sudut Bacaan Komuniti Pintar diwujudkan. 3. Laporan pemantauan literasi komuniti.
Organisasi	Pertubuhan Amal dan Kebajikan Komuniti Wilayah Persekutuan (PAKKWP)	Persatuan Belia Bakti Putrajaya (PBBP)	Kelab Rakan Muda Putrajaya	Pasukan Pelindungan Kanak-Kanak (PPKK) Daerah Putrajaya
Aktiviti	1. 12 sesi latihan teori dan amali bersama Jabatan Pertanian Malaysia. 2. Penyediaan tapak, batas, sungkupan dan sistem pengairan titisan.	1. 12 sesi latihan renang berstruktur oleh jurulatih bertauliah. 2. Modul water confidence, teknik terapung, gaya bebas, gaya dada.	1. 12 sesi latihan kepimpinan, komunikasi, pengurusan projek dan kewangan. 2. Bengkel reka bentuk penyelesaian komuniti	1. 12 sesi kelas literasi interaktif (fonik, suku kata, frasa, ayat). 2. Ujian pra dan pasca untuk menilai kemajuan peserta.

	PROJEK 1	PROJEK 2	PROJEK 3	PROJEK 4
	3. Penyemaian benih, pemindahan anak pokok, pembajaan dan kawalan perosak. 4. Penuaian hasil dalam 75-90 hari. 5. Latihan penggredan, pembungkusan dan pemasaran. 6. Penubuhan Jawatankuasa Kebun Komuniti.	3. Latihan keselamatan air dan water survival. 4. Simulasi kecemasan dan penilaian kemahiran. 5. Penubuhan Kelab PUTRAREnang untuk kesinambungan.	dan pemetaan isu parlimen. 3. Program kepimpinan berasaskan pengalaman di Gopeng, Perak. 4. Sesi mentoring dan pembentangan cadangan projek komuniti. 5. Penubuhan rangkaian alumni belia Putrajaya.	3. Aktiviti membaca kreatif, bercerita dan pemahaman. 4. Penubuhan Sudut Bacaan Komuniti Pintar. 5. Pemantauan akademik selama 6 bulan.
Jumlah (RM)	RM 30,000.00	RM 30,000.00	RM 30,000.00	RM 30,000.00
Lokasi	Kebun Komuniti P11K, Presint 11, Putrajaya	Kompleks Renang Marina Putrajaya, Presint 5	Kompleks Kejiranan Presint 9, Putrajaya	Pusat Pembelajaran Komuniti, Presint 9
Tempoh	6 bulan	4 bulan	4 bulan	3 bulan

6.0 RUJUKAN

Jabatan Perangkaan Malaysia (DOSM). *OpenDOSM Kawasanku: P.125 Putrajaya* (berdasarkan MyCensus 2020 / Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020). <https://open.dosm.gov.my>

Perbadanan Putrajaya. *Rancangan Struktur Putrajaya 2050*. Putrajaya: Perbadanan Putrajaya, 2026.

Perbadanan Putrajaya. Portal Rasmi Perbadanan Putrajaya. <https://www.ppj.gov.my>

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2023). *PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/53f23881-en>

World Bank, UNESCO, UNICEF, FCDO, USAID, & Bill & Melinda Gates Foundation. (2022). *The State of Global Learning Poverty: 2022 Update*. Washington, DC: World Bank.

Department of Statistics Malaysia. (2025). *Poverty in Malaysia, 2024*. Jabatan Perangkaan Malaysia. <https://www.dosm.gov.my/portal-main/release-content/poverty-in-malaysia-2024>

Department of Statistics Malaysia. (2025). *Household Income Survey Report, Malaysia, 2024*. Jabatan Perangkaan Malaysia. https://storage.dosm.gov.my/hies/household_income_2024.pdf

OpenDOSM. (2025). *Household Income & Expenditure Dashboard*. Jabatan Perangkaan Malaysia. <https://open.dosm.gov.my/dashboard/household-income-expenditure>

Majlis Keselamatan Negara. (2024, 19 Disember). *Melaka, Negeri Sembilan, Perlis dan Putrajaya sifar miskin tegar setakat 30 November*. <https://www.mkn.gov.my/web/ms/2024/12/19/melaka-negeri-sembilan-perlis-dan-putrajaya-sifar-miskin-tegar-setakat-30-november/>

Sinar Harian. (2025, 6 Februari). *Putrajaya dan tiga negeri catat sifar miskin tegar tahun lepas*. <https://www.sinarharian.com.my/article/711200/berita/nasional/putrajaya-dan-tiga-negeri-catat-sifar-miskin-tegar-tahun-lepas>

Unit Penyelarasan Pelaksanaan, Jabatan Perdana Menteri. (t.t.). *Info eKasih*. <https://www.icu.gov.my/?pg=perkhidmatan&type=sejahtera&list=s01>

Persatuan Promosi Matlamat Pembangunan Lestari

📍 A-1-10, Blok A, 8 Avenue, Jalan Sungai Jernih 8/1, Seksyen 8,
46050 Petaling Jaya, Selangor.

✉️ secretariat@appgm-sdg.com

📘 <https://www.facebook.com/APPGMSDGMY>